

MILJØOVERVÅKNINGSPROGRAM - STATUS OG TILSTANDSOVERVÅKING AV AUTOMATISK FREDETE ARKEOLOGISKE KULTURMINNER I UTVALGTE KOMMUNER

RAPPORT FRA REGISTREINGER 2015

Tromsø kommune

MOV-ARK RAPPORT NR. 1

Forord

På oppdrag fra Riksantikvaren har Sweco Norge foretatt kontrollregistreringer av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Tromsø kommune. Registreringene gjennomføres som del av miljøovervåkingsprogrammet *Status og tilstandsovervåkning av automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner*. Miljøovervåkingsprogrammet gjelder arkeologiske kulturminner. Rapporten oppsummerer resultatene fra kontrollregistreringene i Tromsø kommune, utført høsten 2015. Rapporten er nummer en i en rekke på ti.

Arbeidet er utført av cand. philol. arkeologi Mona Mortensen, cand. polit. Tord Bakke og master i arkeologi Ann Katrine Birkeland.

Vi takker for oppdraget!

Bergen, 17.06.2016

Tord Bakke/Mona Mortensen

Sammendrag

Sweco Norge har på oppdrag fra Riksantikvaren kontrollregistrert automatisk fredete arkeologiske kulturminner. Oppdraget innebærer å måle og beskrive tilstand og endringer for automatisk fredete arkeologiske kulturminner i et utvalg kommuner.

Vi skal kontrollere et representativt utvalg på minst 50 % av kulturminnelokalitetene i kommunene. For Tromsø utgjorde utvalget vårt 261 lokaliteter. Registreringene ble utført i tidsrommet 23. til 30. september 2015.

Overvåkingen skjer i regi av programmet «Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner». Programmet bygger på det tidligere miljøovervåkningsprogrammet «Fortidens minner i dagens landskap, Status for automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner» som NIKU gjennomførte på oppdrag fra Riksantikvaren mellom 2000 og 2014.

Kontrollregistreringen i 2015 utgjør et skille sammenlignet med tidligere kontrollregistreringer siden det er lokaliteter og ikke enkeltminner som kontrollregistreres. Nytt utvalg gjør at registreringen representerer et brudd med tidsseriene fra 2005 og 2010.

Skifte i fokus fra enkeltminner til lokaliteter har effekter på resultatene fra registreringen. Vi har kunnet vie representativitet og geografisk spredning mer oppmerksomhet. Analysene fanger dermed opp tendenser som gjelder for hele kommunen. Samtidig gir kontrollregistreringer av lokaliteter andre utslag i statistikken. Lokaliteter kan gjerne bestå av flere enkeltminner. Det skal dermed generelt noe større tiltak/endringer til for å bruke kategoriene «tap» og «skade» på store lokaliteter.

Lokaliteter med tidligere registrert skade er blitt registrert som *uendret* i årets kontrollregistrering, gitt at skaden ikke er forverret siden siste kontrollregistrering. Videre har vi tilfeller der ett av flere kulturminner på en lokalitet tidligere er registrert som tapt mens vi registrerer lokaliteten som *skadet*. Ska-

det er også brukt av oss i de tilfellene der en tidligere skade er ytterligere forverret. Ved sammenlikning av resultatene som presenteres i denne rapporten med tidligere rapporter fra kommunen, er det derfor viktig å være bevisst på endringen i registreringsmåte.

Denne omgangen med kontrollregistreringer har i tillegg et mål om også å inkludere effekter av vern. Som ledd i dette er planverket etter plan- og bygningsloven inkludert i undersøkelsene. Plan- og bygningsloven virker gjennom kommunenes planmessige arealdisponering. I planverket skal kommunen som planmyndighet avveie mellom vern og utbygging. Planformål er derfor en viktig faktor for å analysere bakgrunnsbildet for tilstandsendringer.

Av de 261 undersøkte lokalitetene, ble 42 lokaliteter, 16 %, registrert med en eller annen form for tap eller skade. Trusselbildet i Tromsø er hovedsakelig knyttet til menneskelig aktivitet. Det er byggeaktiviteter, bygg- og anleggsvirksomhet og jordbruk som er de viktigste årsakene til tap/skade.

Kulturminnenes art, opprinnelse eller synlighet synes å bety mindre for trusselbildet, selv om det er en svak tendens til at ikke-synlige og samiske kulturminner i noe større grad er utsatt for tap/skade.

Tap/skader forekommer hyppigst i spredtbygde områder, på arealer for boligområder, hage, innmark, beiteland og tidligere landbruksland. Dette er gjerne områder der arealbruken ikke er fastsatt i reguleringsplan, men styrt gjennom kommuneplanen, da først og fremst som LNFR-spredd områder.

Når det gjelder virkninger av vern, så fungerer hensynssone brukt for bevaring av kulturminner.

Tap/skade forekommer i langt mindre grad innen områder med hensynssone bevaring. Mens hele 27 % av lokalitetene ligger innen en hensynssone for bevaring av kulturminner, skjer bare 5 % prosent av tap og skader innen slike hensynssoner.

Der ikke annet er nevnt, er alle bilder tatt av Sweco høsten 2015.

Innhold

FORORD	1
SAMMENDRAG	2
1 BAKGRUNN	4
2 OMRÅDET	5
3 METODE	6
3.1 TILSTANDSVURDERING	6
3.2 AUTOMATISK FREDETE ARKEOLOGISKE KULTURMINNER	6
3.3 ASKELADDEN.....	6
3.4 STEDFESTING I FELT	6
3.5 REGISTRERING	6
3.6 ÅRSAKER TIL TAP OG SKADE	6
3.7 TRUSSELBILDER.....	6
3.8 EFFEKTER AV VERN	7
3.9 REGISTRERINGSKATEGORIER	7
3.10 VERNEKATEGORIER - A, B OG C	9
3.11 UTVALG AV KULTURMINNER VED REGISTRERINGEN I 2015	9
3.12 REGISTRERING I FELT	11
4 TIDLIGERE REGISTRERINGER I TROMSØ KOMMUNE	12
5 FUNN OG ANALYSER AV KONTROLLREGISTRERING 2015	13
5.1 TILSTANSENDRING	13
5.2 ÅRSAKER TIL TAP/SKADE	14
5.3 ALDER PÅ REGISTRERINGENE	15
5.4 FORDELING AV ARTER KULTURMINNER.....	15
5.5 SAMISKE KULTURMINNER.....	16
5.6 FORHOLDET MELLOM AREALKATEGORIER OG TAP/SKADE.....	18
5.7 GEOGRAFISK FORDELING AV TAP/SKADE	20
5.8 FORHOLDET MELLOM PLANSTATUS OG AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER	21
5.9 FORHOLDET MELLOM VERNEKATEGORI OG KULTURMINNELOKALITETER	25
6 KONKLUSJON	28
6.1 TENDENSER I TRUSSELBILDET	28
6.2 EFFEKTER AV VERN	30
7 OVERSIKT OVER TAP	31
8 OVERSIKT OVER SKADE	37
9 TABELL OVER KONTROLLREGISTRERTE LOKALITETER	41
10 KILDER	46
11 VEDLEGG	47

1 Bakgrunn

Sweco Norge har, på oppdrag fra Riksantikvaren, fått i oppgave å kontrollregistrere et representativt utvalg av automatisk fredete arkeologiske kulturminner. Registreringen er ledd i et nasjonalt miljøovervåkingsprogram med hensikt å fremskaffe data og kunnskap for å følge opp Nasjonalt mål 2.2, på kulturminnefeltet, jf. Stortingsmelding nr. 35 *Framtid med fotfeste* (2012-2013), der det heter at «*Et prioritert utvalg av automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020.*»

Overvåkingen av de automatisk fredete arkeologiske kulturminnene skal gi Riksantikvaren grunnlag for å rapportere og styre i henhold til de nasjonale målene for kulturminneforvaltningen. Oppdraget innebærer å måle og beskrive tilstand og endringer for automatisk fredete arkeologiske kulturminner i et representativt utvalg kommuner. Gjennom analyser skal det blant annet identifiseres:

- Årsaker til tap og skade
- Trusselbilder
- Virkningen av ulike former for vern

Overvåkingen skjer i regi av programmet «*Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner*». Programmet bygger på det tidligere miljøovervåkingsprogrammet «*Fortidens minner i dagens landskap, Status for automatisk fredete kulturminner i utvalgte kommuner*» som ble gjennomført i regi av Riksantikvaren mellom 2000 og 2014. Målet med dette tidligere overvåkingsprogrammet var å få oversikt over utvikling av tap og skade blant arkeologiske kulturminner ved feltkontroll i 16 utvalgte kommuner.

Det nye programmet startet opp høsten 2015 og skal pågå fram til våren 2020. Utvalget av kommuner skal sikre kontinuitet med programmet som er avsluttet. I inneværende overvåkingsprogram skal tilstandskontrollen foregå i til sammen 9 av de 16 kommunene hvor slike kartlegginger har vært gjort tidligere. I tillegg skal det kontrolleres automatisk fredete arkeologiske kulturminner i én kommune hvor det nylig er gjennomført kontrollregistreringer

av Buskerud fylkeskommune. I samråd med Riksantikvaren har Sweco valgt Modum kommune.

Følgende ti kommuner skal kontrollregistreres:

Kommune	År
Tromsø	2015
Trondheim	2015
Kautokeino	2016
Fræna	2016
Sandnes	2017
Skjåk	2017
Bømlo	2018
Sortland	2018
Sarpsborg	2019
Modum	2019

Tabell 1-1 Oversikt over kommuner som skal kontrollregistreres.

Inneværende overvåkingsprogram sikrer kontinuitet med det avsluttede programmet, men skiller seg på flere områder. I programmet skal lokaliteter registreres i motsetning til tidligere, da enkeltminner ble registrert. Det er dessuten lagt opp til geografisk og kulturminneartsmessig spredning for å sikre representativitet. Videre er det sett på lokalitetens vernekategori. Både lokaliteter det er gitt dispensasjon fra fredning for (A-kategori), lokaliteter med særlig vern eller tilrettelegging (B-kategori) og lokaliteter med normalt vern etter Lov om kulturminner (C-kategori) er representert i utvalget. Målet med å se på de ulike kategoriene, er blant annet å se på effekter av vernetiltak.

Data hentes fra Riksantikvarens database, *Askeladden*, med oversikt over alle fredete kulturminner.

Figur 1-1 Gammetuft med steinsatt voll ved Torsnes. Askeladden Id: 37746.

2 Området

Tromsø kommune representerer Nord-Norge. I nasjonalt referansesystem for landskap er kommunen plassert i landskapsregion 32, *Fjordbygdene i Nordland og Troms*, landskapsregion 36 *Høgfjellet i Nordland og Troms*, samt landskapsregion 37 «*Kystbygdene i Troms*» (jf. Puschmann 2005). De tre landskapsregionene indikerer store variasjoner i kommunens landskapsformer som spenner fra øyer i havgapet via fjorder til alpine høfjell opp i 1400 meters høyde. Store deler av kommunen ligger på de store øyene Kvaløya og Tromsøy. Landskapet karakteriseres av flere markante eid, sund, daler og fjorder, noe som resulterer i store arealer knyttet til strandsonen. Bosetningen er i stor grad konsentrert

til flate brekker langs sjølinjen, på eid og i mindre sidedaler. Det kupert landskapet gjør at ferdselsårene både i historisk tid og i dag er lagt til eid og lareliggende områder nær sjølinjen.

Tromsø er den største byen i Nord-Norge og den 9. største kommunen i Norge. Kommunen har 72 681 innbyggere per 1. januar 2015. Framskrivninger fra Statistisk sentralbyrå tilsier at Tromsø vil ha over 76 000 innbyggere innen 2020.

Kommunen måler i utstrekning 2566 km². Bebygd areal ekspanderer, og strandsone og øvrige utmarksarealer reduseres årlig. Bebygd areal har økt med omtrent 0,15 km² årlig de siste årene, mens jordbruksarealet har holdt seg tilnærmet konstant.

Figur 2-1 Hytte i sikringssonen rundt gammetuft skjemper lokaliteten, Nakkedalen. Askeladden Id: 27619.

3 Metode

3.1 Tilstandsvurdering

Kontrollregistreringene er gjennomført etter Norsk Standard, *NS 9450:2012, Automatisk fredete, arkeologiske kulturminner og skipsfunn – Krav til registrering av tilstand*.

Målet med utviklingen av en standard er å gi kulturminnemyndighetene en standardisert oversikt over omfanget og årsaker til tap og skade.

Tilstands- og årsakskategoriene er av overordnet karakter slik at kulturminneforvaltningen kan etterkomme sin rapporteringsplikt knyttet til de nasjonale resultatmålene. Registreringskriteriene brukes også til å oppdatere informasjon i Askeladden om tilstand.

3.2 Automatisk fredete arkeologiske kulturminner

Alle kulturminner fra oldtid og middelalder (inntil år 1537), inkludert en sikringssone på minimum 5 meter, er automatisk fredet i henhold til Lov om kulturminner. Fredningen medfører forbud mot alle typer inngrep i kulturminnet (§3-4, 6). I begrepet automatisk fredete arkeologiske kulturminner er også samiske kulturminner og skipsfunn fra mer enn 100 år tilbake i tid. Det må søkes om dispensasjon fra fredningen før igangsetting av enhver type inngrep i kulturminnene (§8).

3.3 Askeladden

Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljø i Norge. Databasen inneholder data om kulturminner og kulturmiljøet som er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige. Et viktig formål med Askeladden er å ha oppdatert informasjon om tilstand for fredete kulturminner. Data fra Askeladden brukes aktivt i planlegging og i gjennomføring

av overvåkingsprogrammet og resultatene fra registreringene blir lagt inn av Riksantikvaren, slik at Askeladden er oppdatert når kontrollregistreringen er avsluttet. Kulturminnene i Askeladden har alle en unik ID og et sett metadata.

3.4 Stedfesting i felt

Kun kulturminnelokaliteter med registrert geometri er inkludert i utvalget for kontrollregistrering. Kontrollregistreringene er utført med enkel GPS-navigering. Registreringene har ikke hatt som formål å kontrollere lokalitetenes stedfesting og geometri. Der det er avdekket tydelige avvik mellom registrerte koordinater og faktisk beliggenhet, blir avvikene bli rapportert til Riksantikvaren.

3.5 Registrering

Elektronisk registrerings skjema er brukt som verktøy i felten. Kategoriene fra Norsk Standard er lagt inn som valgbare og foto av registreringsobjektene og stedfesting er integrert i registreringsverktøyet.

3.6 Årsaker til tap og skade

Gjennom kontrollregistreringene skal vi se på årsaker til tap og skade. Primært gjøres dette ved å registrere lokalitetenes tilstand og årsak til eventuell tilstandsending. I tillegg registreres en del ytterligere informasjon om lokaliteten og landskapet den befinner seg i som analysevariabler. Metodikk er beskrevet mer inngående nedenfor.

3.7 Trusselbilder

Årsaker til tap og skade er aggregert og analysert, og benyttet til å peke på generelle tendenser:

- *Hvilke lokaliteter er mest utsatt for tap og skade*
- *Hvilke årsaker til tap og skade er fremtredende*
- *Er det er noen fellestrekk ved disse lokalitetene*

3.8 Effekter av vern

Årsaker til tap og skade, samt trusselbilder har vært i fokus ved tidligere kontrollregistreringer. Nytt i dette overvåkingsprogrammet er at vi òg skal se på virkning av ulike former for vern. Primært er det vern gjennom virkemidlene i plan- og bygningsloven som er behandlet. I tillegg er skjøtsel og skilting registrert som mulige tiltak som kan styrke vernet.

Når det gjelder plan- og bygningsloven er det hovedsakelig bruk av hensynssoner, eller tilsvarende bestemmelsesområder som utgjør virkemidlene for vern. Hensynssonene som gir spesifikt vern er enten hensynssone bevaring kulturmiljø/-minne, eller hensynssone båndlegging etter lov om kulturminner. Hensynssonene brukes både på kommune- og reguleringsplannivå. Generelt er det mer vanlig å benytte hensynssone bevaring kulturmiljø på kommunepennivå, og båndleggingssone på reguleringsnivå. En slik inndeling er fremtredende i planverket i Tromsø. Hensynssonene erstatter bruk av «spesialområde bevaring» fra tidligere planlov (pbl 85). I vår registrering har vi ikke skilt mellom bruk av «spesialområde bevaring» og hensynssoner dersom formålet ellers er likt.

3.9 Registreringskategorier

3.9.1 Tilstand

Tilstand på lokalitetene er i standarden registrert etter 11 kategorier (se vedlegg, kapittel 1 nedenfor). I Tromsø kommune har følgende kategorier vært relevant:

- Uendret
- Intakt
- Ikke gjenfunnet
- Tapt, ulovlig fjernet
- Tapt, dispensasjon
- Skadet
- Skjemmet

Gjennom første feltsesong så vi at de to kategoriene «Intakt» og «Uendret» kan være praktisk vanskelig å skille basert på forklaringen i standarden. *Intakt*

forklares i standarden med at «kulturminnet er tilsynelatende urørt». *Uendret* er forklart som at «kulturminnet har ingen endring i tilstand siden siste registrering». I forståelse med Riksantikvaren er det bestemt at «Intakt» benyttes der kulturminne ikke er skadet, og det er første gang tilstand blir kontrollregistrert. Kategorien «Uendret» benyttes på lokaliteter der tilstanden er vurdert som tilsynelatende uendret siden forrige kontrollregistrering.

Kategorien «Ikke gjenfunnet» er brukt der tilstanden på lokaliteten har vært vanskelig å bestemme grunnet gjengroing. Der vi har vurdert det dithen at gjengroing kan representere fare for tap, eller der gjengroing har gjort at det ikke har vært mulig å finne igjen en lokalitet som burde vært synlig, har vi benyttet kategorien «ikke gjenfunnet». Der det er overveiende sannsynlig at lokaliteten ligger uberørt under vegetasjon, er lokalitetene vurdert til «Uendret/intakt». Lokalitetens art er derfor delvis avgjørende for om gjengroing er vurdert som skade og kategorien «ikke gjenfunnet» er brukt. Eksempelvis vil en lokalitet med art «Funnsted», som per definisjon ikke er synlig, registreres som «Uendret/Intakt» selv om området er gjengrodd, fordi gjenfinning er knyttet til stedet fremfor selve kulturminnet. Dyrkingsspor kan på den annen side være svært sårbare for gjengroing, noe som tilsier at kategorien «Ikke gjenfunnet» bør vurderes brukt.

Lokaliteter som ved siste registrering ble registrert med skade, og som ved kontrollregistreringen i 2015 hadde samme skade, er registrert som «Uendret».

3.9.2 Årsak

Årsak til forandring av tilstand er i standarden registrert etter 15 kategorier. I Tromsø har følgende kategorier vært relevant:

- Jordbruk
- Skogbruk
- S sammensatt skadeårsak
- Byggeaktiviteter
- Bygg- og anlegg, industri- og veiutbygging
- Gjengroing

I kategorien «Bygg- og anlegg, industri og veiutbygging» ligger utbygging av større infrastrukturanlegg. «Byggeaktiviteter» forstås som mindre omfattende byggetiltak som bolig, fritidsbebyggelse eller landbruksbygninger. I tabellene videre i rapporten er «Bygg- og anlegg, industri og veiutbygging» forkortet til Bygg- og anleggsvirksomhet».

Vi har utover kategoriene i Norsk standard inkludert «Gjengroing». Gjengroing har i tidligere kontrollregistreringer vært benyttet og har blitt pekt på som en vesentlig del av trusselbildet for lokaliteter i Tromsø, og vi har vektlagt kontinuitet mellom registreringene. Om ikke gjengroing hadde vært benyttet, ville disse tilfellene blitt kategorisert som «Ukjent» eller «Naturprosesser», jf. kapittel.

3.9.3 Arealkategori

Arealtypologi for hver enkelt lokalitet er i standarden registrert etter 5 kategorier som beskriver bruk av arealet som lokaliteten ligger i. I Tromsø kommune har følgende samtlige kategorier vært relevant:

- Byområde (høy grad av utnyttning)
- Skog/Utmark
- Spredtbygd/dyrket mark
- Tettbygd/utbyggingsområder
- Fjell/ekstensiv arealutnyttning

Arealkategoriene er nærmere detaljert ved 21 arealbrukskategorier, hvorav følgende 17 er benyttet i registreringen av Tromsø:

• Beitemark	• Militært område
• Boligområde	• Myr
• Brakkland (tidligere dyrket)	• Næring Industri mas-setak
• Dyrket mark åker (innmark)	• Strandsone/elvebredd
• Fjell vidde hei	• Skog
• Gjengroingsområde	• Randvegetasjon
• Grøntområde offentlig areal	• Tun hage
• Hytteområde	• Vei jernbane
• Innsjø vassdrag	

I de tilfeller lokaliteter ligger innen flere arealbrukskategorier, er det den mest fremtredende arealbruken som er registrert. Typisk kan en lokalitet ligge

både i *strandsone* og *hyttefelt*, i slike tilfeller er det registrert som hyttefelt siden det er denne arealbruken som antas å kunne påvirke lokaliteten i størst grad.

3.9.4 Planlagt arealbruk

I våre analyser er kommunenes planmessige arealdisponering et sentralt grunnlagsmateriale. Planlagt arealbruk sier noe om hvilken bruk som er påregnelig og ønsket for området. I planene skal det avveies mellom vern og utbygging. Ulike arealformål åpner for ulik aktivitet og tiltak i området. Planformål er derfor en viktig faktor for å analysere bakgrunnsbildet for tilstandsendringer og for å vurdere effekter av vern og mulige trusselbilder.

Vi har dermed supplert kategoriene fra standarden med data for lokalitetenes planstatus. Vi har registrert om det foreligger kommunedelplan, område-regulering eller detaljregulering for lokalitetene. Vi har sett på hvilket arealformål det er lagt på området i kommuneplanen og eventuelle reguleringsplaner. I tillegg har vi registrert om det er benyttet hensynssoner og spesifikke vernebestemmelser. Registreringene er gjort på bakgrunn av tilgjengelig digitalt planarkiv.

Vi har basert oss på kommuneplan for Tromsø fra 2011. Det foreligger p.t. ingen kulturminneplan for Tromsø kommune. Imidlertid er det startet opp et arbeid og planprogram til kulturminneplan ble lagt ut til høring 29.09.2015. Planen forventes ferdig i løpet av 2017. Det foreligger heller ingen regionale planer for kulturminnevern i Troms.

Figur 3-1 Registrering høsten 2015, ved Breivikseidet.

3.10 Vernekategorier - A, B og C

Deler av oppdraget er å se på følgende kategorier av automatisk fredete arkeologiske kulturminner:

A) Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som det er gitt dispensasjon for lovlig fjerning/ skading, enten som enkeltsak (§ 8 1. ledd) eller gjennom plan (§ 8 4. ledd).

B) Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern gjennom regulering til spesialområde bevaring, hensynssone D bevaring kulturmiljø/-minne, områdefredninger etter kml § 19 eller gjennom skilting og skjøtsel og lignende.

C) Automatisk fredete arkeologiske kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen.

Med delvis unntak av kategori A, er bestemmelse av kategori noe som gjøres som del av kontrollregistreringen. Utvalget av kulturminner i kategori A) er basert på innhentet informasjon fra Riksantikvaren om dispensasjonssaker og registrering av planstatus for lokaliteten. Kategori B) registreres ved gjennomgang av planstatus med hensynssoner og bestemmelsesområder, eller registrering i felt av tilrettelegging rundt kulturminnet. De resterende kulturminnene er plassert i kategori C).

Informasjon om lokaliteter med automatisk fredete arkeologiske kulturminner med dispensasjon fra fredning (A-kategori) er innhentet fra Riksantikvaren. Informasjon om lokaliteter som gitt et bevisst vern (B-kategori) er hentet fra fylkeskommunale, regionale og lokale planer. De øvrige kontrollregistrerte lokalitetene er hentet ut fra data i Askeladden (C-kategori).

I Tromsø er to tredjedeler av lokalitetene i kategori C, mens bare ca. 3 % er i kategori A. Lokalitetene som er definert som kategori B utgjør dermed bare en knapp tredjedel.

3.11 Utvalg av kulturminner ved registreringen i 2015

Vi skal kontrollere et representativt utvalg på minst 50 % av de automatisk fredete arkeologiske kulturminnelokalitetene i kommunen. Det er bare auto-

matisk fredete arkeologiske lokaliteter som er registret med geometri som danner grunnlaget for utvalget. Antallet lokaliteter er basert på beregning fra Riksantikvaren. For Tromsø utgjorde dette 516 lokaliteter. Utvalget vårt er på 261 lokaliteter.

3.11.1 Arter kulturminne

Utvalgte lokaliteter skal representere de fleste arter av kulturminner i kommunen. Vi har tilstrebet en jevnest mulig fordeling av arter kulturminner, men justert for statistisk representativitet for ikke å få store skjevutslag. Noen av artene kulturminner er sterkt overrepresentert innen kommunen og vi har derfor redusert utvalget av noen arter. Vi har også gjort en geografisk utvelgelse for å oppnå best mulig spredning av kulturminneartene i kommunen.

I Tromsø er arten bosetning-aktivitetsområde overrepresentert. Det ble derfor gjort en kvalitativ vurdering der vi reduserte kontrollutvalget for denne arten forholdsvis mer enn for øvrige arter. Vi satt dermed igjen med et utvalg som fremdeles har overvekt av bosetning-aktivitetsområder, men som ga rom for å ta med flere lokaliteter fra øvrige arter.

Tabell 3-1 Oversikt over lokaliteter etter kulturminneart.

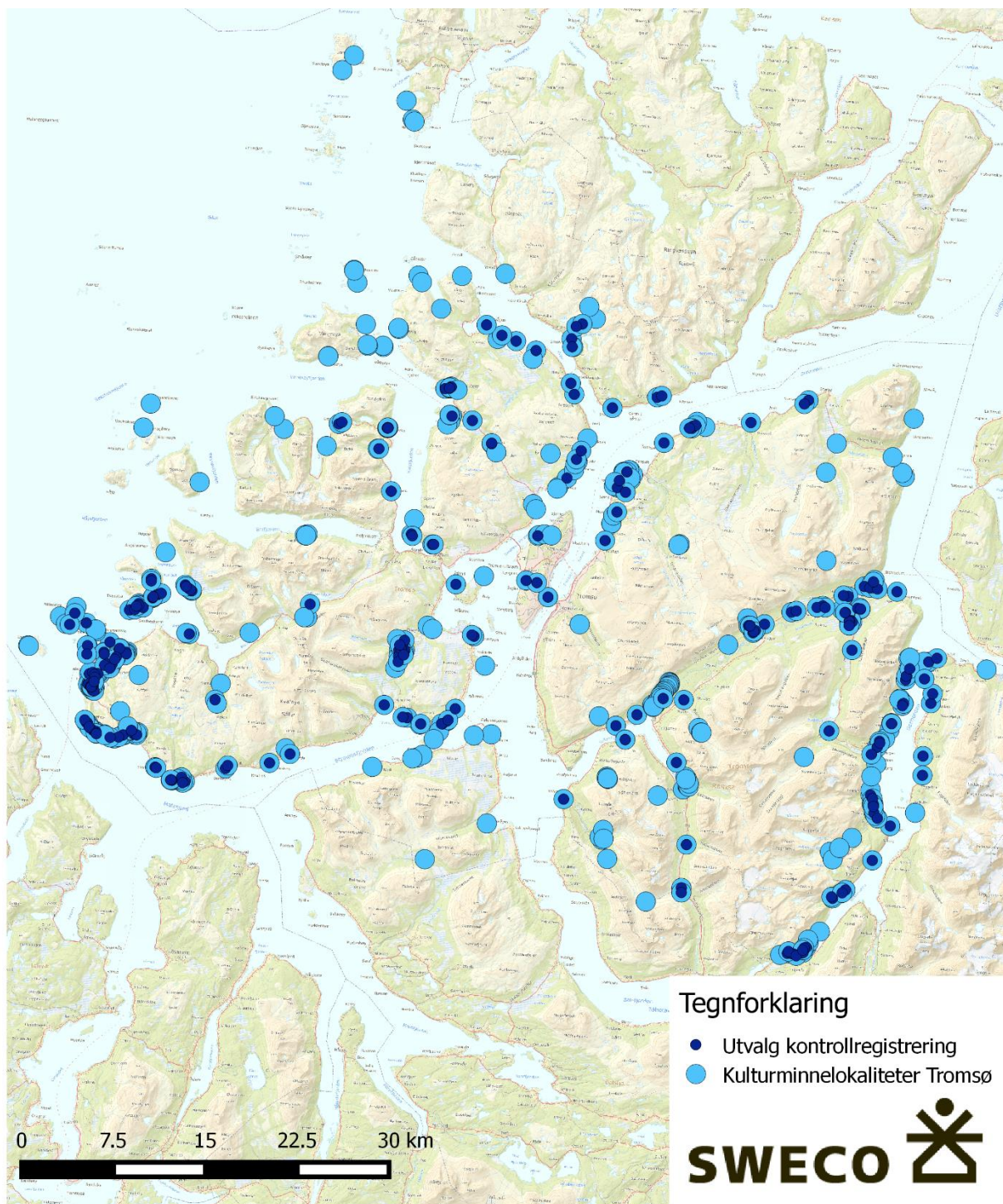
Art	Total	Utvalg
Annen arkeologisk lokalitet	5	2
Bergkunst	2	2
Bosetning-aktivitetsområde	367	162
Båtstø-anlegg	4	4
Dyrkingsspor	1	1
Fangstlokalitet	24	12
Flytteveg for rein	1	1
Forråd - depot	1	1
Forsvarsanlegg	1	0
Funnsted	4	4
Gjerde/innhegning	2	0
Gravfelt	29	22
Gravminne	49	35
Gårdsanlegg	3	3
Haug/Groplokalitet - ubestemt	3	2
Rituell-kultisk lokalitet	3	0
Rydningrøyslokalitet	1	1
Røysfelt	3	3
Skipsfunn	1	0
Teltboplass	4	3
Tradisjonslokalitet	5	1
Utmarkskulturminner	3	2
Sum	516	261

3.11.2 Geografisk fordeling

Vi har ved utvalget lagt vekt på å dekke alle område-typer i kommunen, med en tilstrebet jevn fordeling mellom ytre kystområder, sentrale deler og indre fjordområder. I forbindelse med at formålet er å

vurdere effekter av vern og trusselbilder, et det inkludert en større andel kulturminner som ligger i tilknytning til områder med bosetning og annen permanent aktivitet. Kartet i Figur 3-2 på neste side viser total populasjon og vårt utvalg.

Figur 3-2 Kart over utvalg lokaliteter i Tromsø kommune.

3.11.3 Synlige kontra ikke-synlige kulturminner

I tråd med intensjonene i overvåkingsprogrammet har vi ved utvelgelse av et representativt utvalg kulturminner, også tilstrebet en jevnest mulig fordeling av synlige og ikke-synlige kulturminner. Synlighet er ikke registrert i særlig grad i Askeladden. Basert på hvilke arter kulturminner som er representert i kommunen, har vi derfor foretatt en skjønnsmessig kategorisering av synlige og ikke-synlige kulturminner. Erfaringen etter å ha registrert de to første kommunene viser at synlighet er utfordrende å bestemme ved utvelgelsen, samtidig som synlighet gir liten forklaringsverdi i analysene. Vi har likevel valgt å fastholde variabelen og registrere synlighet i registreringsskjemaet. Ved registrering av «synlig» / «ikke-synlig», har vi tolket *synlig* som lokaliteter som er mulig å skille i terrenget uten veldig spesialisert kunnskap. Grunnen til dette er at dersom synlighet skal være en forklaringsfaktor knyttet til tap og skade, er det mest relevant dersom lokaliteten er mulig å «se» for en leperson. Av utvalget ble 60 % av lokalitetene kategorisert som synlige ved registrering.

3.11.4 Samiske kulturminner

For kommuner med innslag av samiske kulturminner, skal utvalget være representativt også ut fra dette kriteriet. Vi har basert oss på fredningsparagraf for å avgjøre tilhørighet. Andel samiske kulturminner ble valgt ved at den totale prosentdelen samiske kulturminner fredet etter paragraf 4.2, skulle tilsvare prosentdelen av samiske kulturminner i utvalget. I løpet av registreringen så vi at samiske kulturminner òg var fredet etter paragraf 4. I samråd med Riksantikvaren er derfor både arkeologiske kulturminner fredet etter paragraf 4.2 og arkeologiske kulturminner yngre enn 1537, men fredet etter paragraf 4, ført opp som samiske. Begrunnelsen for dette er at samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet, mens for norrøne kulturminner er grensen for automatisk fredning satt til kulturminner eldre enn 1537. En feilkilde for utvalget kan være feil eller mangelfull registrering i Askeladden. Vi har ikke på selvstendig grunnlag vurdert tilhørigheten til hvert enkelt kulturminne og her kan

det derfor forekomme feil. Dette gjelder i så fall trolig i størst grad samiske kulturminner eldre enn 1537, fredet etter paragraf 4, som er registrert som norrøne. Disse blir regnet som norrøne videre i analysen.

Totalt antall registrert samiske lokaliteter var 90 stykker, noe som utgjør drøye en tredjedel av utvalget. Dette vurderes som et representativt utvalg samiske kulturminner.

3.12 Registrering i felt

Registreringene ble varslet i lokalpresse og utført i tidsrommet 23. til 30. september 2015. Registreringsperioden ble lagt til en tid på året da det fortsatt var en del bladverk på trær og med bakkevegetasjon som fortsatt stod høyt. Dette kan være en årsaksforklaring både for lokalitetene som ikke ble gjenfunnet i 2015 og for de som fortsatt har status uendret etter ikke å ha blitt gjenfunnet ved registrering i 2010. Det optimale registreringsrommet for kontrollregistreringer hadde vært på våren, før vekstsesongen setter i gang, men grunnet oppstart av prosjektet i august 2015 måtte registreringene utføres på høsten, mens det fortsatt var barmark. Det ble brukt ca. 20 dagsverk på feltarbeidet.

Figur 3-3 Registrering av gammetuft ved Breivik.

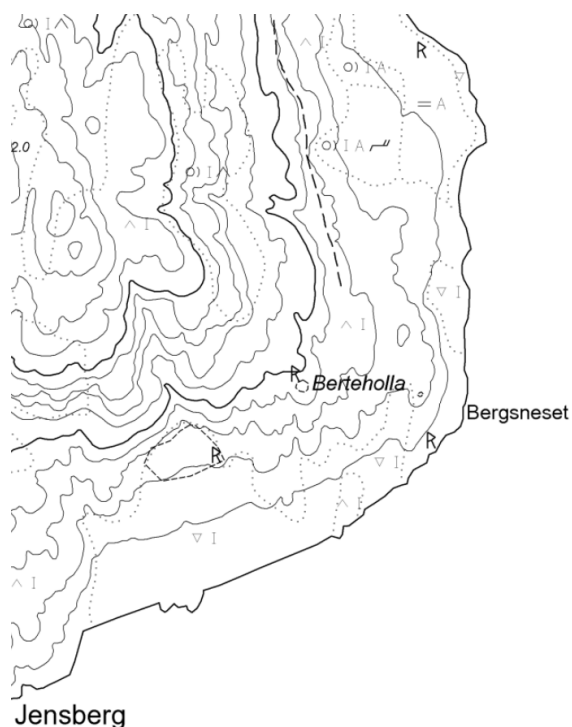
4 Tidligere registreringer i Tromsø kommune

De første systematiske registreringene av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Tromsø kommune ble gjort over flere sesonger på 1800-tallet av arkeologen O. M. Nicolaisen. Disse registreringene ble gjort på Kvaløya, Sommarøya og Hillesøy. Neste systematiske registrering skjedde omtrent 80 år seinere, da det ble utført kontrollregistreringer for det Økonomiske kartverket (ØK) i tidsrommet 1968-1971. Dette var den første fullstendige registrering i kommunen.

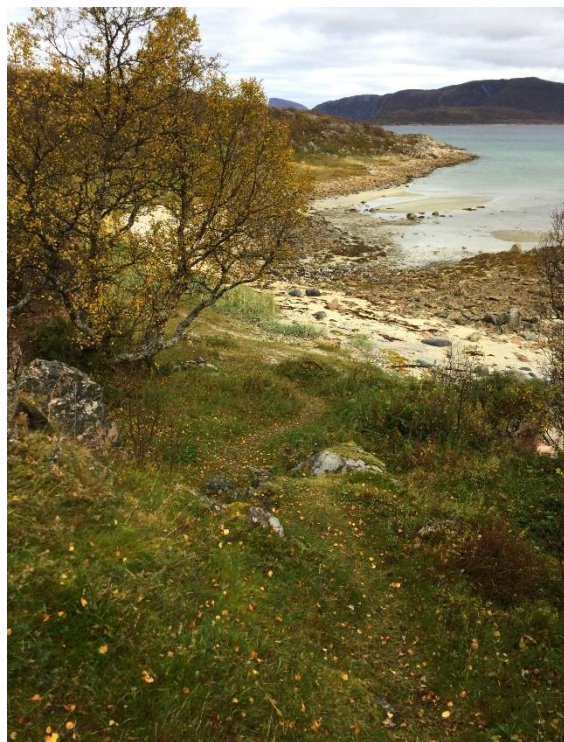
Økonomiske kart lages i store målestokker, som regel i målestokk 1:5 000 og er et viktig kartgrunnlag i all arealplanlegging. Automatisk fredete arkeologiske kulturminner er i dette kartverket avmerket med *rune-r*, med en stiplet omkrets som viser utbredelsen av lokaliteten. Ved den første ØK-registreringen i 1968 ble det registrert 226 enkeltminner fordelt på 106 lokaliteter. Fra 1997, da Riksantikvaren satte i gang prosjektet *Kontrollregistrering av automatisk fredete kulturminner*, er et utvalg arkeologiske kulturminner i Tromsø kommune systematisk kontrollregistrert i 1997, 2005 og 2010.

Kontrollgruppen fra registreringene i 1997, 2005 og 2010 inkluderer 195 automatisk fredete arkeologiske kulturminner. Denne kontrollgruppen er dermed kontrollert fra 1969 og frem til 2010. Kontrollregistreringene begrenset seg til Kvaløya, Sommarøy og Hillesøy. Kulturminnene i kontrollgruppen bestod hovedsakelig av gravminner i form av gravhauger og gravrøyser. I tillegg nevnes i rapporten hustuffer, gammetuffer, gårdshauger, huler, steinlegninger, nausttuff og grop.

Av utvalget på 261 lokaliteter for kontrollregistrering i 2015, har 92 stykker av vært kontrollregistrert tidligere. Disse 92 lokalitetene representerer dermed kontinuiteten fra de foregående runder med kontrollregistreringer.

Figur 4-1 ØK-kart med rune-R'er avmerket.

Figur 4-2 Gravfelt på Sandvikssletta. Ikke gjenfunnet ved registrering i 2010, uendret tilstand i 2015.

5 Funn og analyser av kontrollregistrering 2015

Når vi presenterer funnene fra kontrollregistreringen er analysene delt inn i tematiske underkapitler. Vi legger opp til først å presentere resultatet med hensyn til tilstandsending og årsaker til eventuell tap/skade. Deretter ser vi på sammenhenger med øvrige variabler som arealbruk, synlighet, art, planformål, etc. Hovedkonklusjonene hva gjelder trusselbilder og effekter av vernetiltak blir trukket opp i det påfølgende konkluderende kapitlet.

Kontrollregistreringen i 2015 utgjør et skille sammenlignet med tidligere registreringer i Tromsø. I følge det nye overvåkingsprogrammet er det lokaliteter og ikke enkeltminner som skal kontrollregistreres. Fordelen med skifte til lokaliteter er at vi har kunnet vurdere representativitet og geografisk spredning mer oppmerksomhet. Analysene vil dermed kunne fange opp tendenser som gjelder for hele kommunen, ikke bare et begrenset område.

Skifte i fokus fra enkeltminner til lokaliteter har noen effekter på resultatene fra registreringen. Kontrollregistreringer av lokaliteter gir andre utslag i statistikken. I lokaliteter med flere enkeltminner, og aktivitet som har ført til eksempelvis nedbygging og tap av ett enkeltminne, har vi kategorisert tilstanden som «skadet» i og med at lokaliteten som helhet ikke er tapt. Generelt er det noe større tiltak/endinger som skal til for å bruke kategoriene «tap» og «skade» på store lokaliteter, enn på mindre lokaliteter med ett eller få enkeltminner.

Riksantikvaren har vurdert eksisterende tilstandsgrad for lokalitetene basert på registrert tilstand på enkeltminnene ved tidligere kontrollregistreringer. Vi har basert oss på denne vurderingen.

Der lokalitetene er klassifisert som ikke gjenfunnet fra tidligere, har vi vurdert tilstand som uendret dersom ikke lokalitetene er bevisst ryddet eller forbedret.

Denne omgangen med kontrollregistreringer har i tillegg et mål om å ikke bare se på trusselbilder, men også å inkludere effekter av vern. Som ledd i dette er planverket etter plan- og bygningsloven in-

kludert i undersøkelsene. Planstatus, planlagt arealbruk og vern gjennom plan- og bygningsloven sine virkemidler er registrert for alle lokalitetene og inkludert i analysene.

5.1 Tilstandsending

Å registrere tilstandsending er hovedformålet med kontrollregistreringene og det er også det som danner grunnlag for alle de påfølgende analysene. Av de 261 undersøkte lokalitetene, ble 219, altså 84 % registrert som uendret/intakt. 42 lokaliteter ble registrert med en eller annen form for tap eller skade, fordelt som i Tabell 5-1 nedenfor.

Tabell 5-1 Tilstandsending i antall og prosent.

Tilstandsending	Antall	Prosent
Ikke gjenfunnet	6	2 %
Intakt	161	62 %
Skadet	9	3 %
Skjemmet	8	3 %
Tapt ulovlig fjernet	18	7 %
Uendret	58	22 %
Tapt - dispensasjon	1	0 %
Totalsum	261	99 %*

* På grunn av lesbarhet er prosenttallet i tabellene som oftest vist uten desimaler. Avrundingen gjør at summen i enkelte tilfeller kan avvike fra 100 prosent.

I de videre analysene ser vi at det totale antallet for de ulike tap- og skadekategoriene ofte er for lavt til å gjøre statistiske analyser. I flere tilfeller ser vi det derfor som tjenlig å slå sammen alle kategoriene for tap og skade for analytiske formål. Når vi refererer til den generelle kategorien «Tap/skade», menes det alle lokaliteter som er tapt, skadet, skjemmet eller ikke gjenfunnet. Der vi ønsker å trekke spesielt frem enkelte tap/skade kategorier, er de referert til ved full kategoritittel: «Skadet», «Skjemmet», «Tapt-ulovlig fjernet», «Tapt – dispensasjon», og «Ikke gjenfunnet».

Vi har også i de fleste tilfeller slått sammen kategoriene «Intakt» og «Uendret» da begge refererer til lokaliteter som er uskadet siden forrige registrering.

5.2 Årsaker til tap/skade

Om vi ser på årsakene til tap/skade, fordeler de seg som i Tabell 5-2 nedenfor. *Byggeaktiviteter* står for vel en tredjedel av all tap/skade, mens *Bygg- og anleggsvirksomhet* samt *Jordbruk* følger på de neste plassene. *Gjengroing* står for 14 % av tap/skade, men gjelder utelukkende lokaliteter som er registrert som *Ikke gjenfunnet*.

Tabell 5-2 Årsak til tap/skade i antall og prosent.

Årsaker til tap/skade	Antall	Prosent
Bygg- og anleggsvirksomhet	11	26 %
Byggeaktiviteter	16	38 %
Gjengroing	6	14 %
Jordbruk	7	17 %
Sammensatt skadeårsak	1	2 %
Skogbruk	1	2 %
Totalsum	42	99 %

Tabell 5-3 Årsak til tap/skade etter tilstandskategori.

Tilstand og årsak tap/skade	Prosent	Antall
Ikke gjenfunnet	14 %	6
Gjengroing	100 %	6
Skadet	21 %	9
Bygg- og anleggsvirksomhet	56 %	5
Byggeaktiviteter	33 %	3
Jordbruk	11 %	1
Skjemmet	19 %	8
Bygg- og anleggsvirksomhet	25 %	2
Byggeaktiviteter	50 %	4
Sammensatt skadeårsak	13 %	1
Skogbruk	13 %	1
Tapt ulovlig fjernet	43 %	18
Bygg- og anleggsvirksomhet	22 %	4
Byggeaktiviteter	44 %	8
Jordbruk	33 %	6
Tapt - dispensasjon	2 %	1
Byggeaktiviteter	100 %	1
Totalsum	100 %	42

Når vi ser på årsaker til tap/skade innen de ulike kategoriene, ser vi at bildet varierer noe. Bortsett fra sammenhengen mellom «ikke gjenfunnet» og «gjengroing», er det ingen utpreget tydelige tendenser som trer frem fra materialet.

Figur 5-1 Lokalitet skjemet ved igjenfylling av kvist. Askeladden Id: 67862, fangsloklaitet, Kaldfjord.

Figur 5-2 Lokalitet ikke gjenfunnet på grunn av gjengroing. Askeladden Id: 28183, bosetnings-aktivitetsområde, Gambukta

Figur 5-3 Lokalitet med veitbygging etter dispensasjon, og som i tillegg er skjemet av noe mindre synlig maling. Tilstand var registrert som skjemet i 2010, og registrert som uendret nå i 2015. Askeladden Id: 47573, Sa-rasteinen, Lavangsdalen.

5.3 Alder på registreringene

I og med at vi i denne runden med kontrollregistreringer har skiftet oppmerksomhet fra enkeltminner til lokaliteter og har et annet utvalg enn de tidligere kontrollregistreringene, så har vi ikke en ensartet gruppe objekter når det gjelder tidspunkt for forrige registrering. Vi har derfor sett på når lokalitetene/enkeltminner på lokaliteten, sist ble registrert/kontrollregistrert og sammenlignet dette med tap/skade-frekvensen.

Tabell 5-4 Hele utvalget og tap/skade fordelt på registreringstidsrom.

Forrige registrering	Hele utvalget	Andel med tap/skade
1968 - 1979	25 %	51 %
1980 - 1999	26 %	37 %
2000 - 2009	24 %	4 %
2010 - 2015	25 %	8 %

Tabell 5-4 viser en tydelig sammenheng mellom tidsrommet forrige registrering og tap/skade. Forklaringen er at jo lengre tid som går, jo flere sjanser er det for at det skjer hendelser eller tiltak som fører til tap/skade. Med en så sterk sammenheng som vi ser her, har vi testet alle øvrige årsakssammenhenger for å se om tid fra forrige registrering kan virke inn som en mellomliggende forklaring.

5.4 Fordeling av arter kulturminner

Blant de automatisk fredete kulturminnene i Tromsø er det en stor overvekt av bosetning-aktivitetsområder. I denne arten skjuler det seg store variasjoner med hensyn til alder og type. Deretter følger gravminner og gravfelt. De øvrige artene spenner over bergkunst, båtstøanlegg, dyrkingsspor, fangstlokalitet, flyttveg for rein, forråd-depot, gårdsanlegg, rydningsrøyser, teltboplass med flere.

Av disse artene er fangstlokalitet, forrådsdepot og teltboplass assosiert med samiske kulturminner. Også bosetning og aktivitetsområder favner mange

samiske kulturminner (bl.a. er gammetufter registrert som bosetning-aktivitetsområde).

Tabell 5-5 Prosentvis fordeling av arter kulturminner og andel tap/skade. For antall, se Tabell 3-1.

Arter kulturminner i utvalget	Fordeling prosent	Andel av tap/skadet
Annen arkeologisk lokalitet	0,8 %	
Bergkunst	0,8 %	
Bosetning-aktivitetsområde	62,1 %	71 %
Båtstøanlegg	1,5 %	2 %
Dyrkingsspor	0,4 %	
Fangstlokalitet	4,6 %	2 %
Flyttveg for rein	0,4 %	
Forråd – depot	0,4 %	
Funnsted	1,5 %	2 %
Gravfelt	8,4 %	5 %
Gravminne	13,4 %	10 %
Gårdsanlegg	1,1 %	2 %
Haug/Groplokalitet	0,8 %	
Rydningsrøyslokalitet	0,4 %	2 %
Røysfelt	1,1 %	
Teltboplass	1,1 %	2 %
Tradisjonslokalitet	0,4 %	
Utmarkskulturminner	0,8 %	2 %
Totalsum	100 %	100 %

Om man ser fordeling kulturminne-art relatert til tap/skade på lokalitetene, skiller ikke denne seg vesentlig fra den totale fordelingen av kulturminneartene som er kontrollregistrert. For den største gruppen av arter, *bosetning-aktivitetsområder* er det en viss overvekt av tap/skade. Blant de tre neste «større» gruppene på listen, *gravminner*, *gravfelt* og *fangstlokaliteter*, er disse underrepresentert i tap/skade statistikken. Det er altså mindre tap/skade på disse kategoriene enn hva som ville vært tilfelle dersom det var et prosentvis likt tap/skade omfang på alle arter. Før øvrige arter er både antallet arter og omfanget av tap/skade, så lavt at det ikke er hensiktsmessig å analysere tap/skade-fordelingen.

Tabell 5-6 Skadeårsak fordelt på de fire største artene kulturminner.

Art og tap/skade årsak	Prosent	Antall
Bosetning-aktivitetsområde	81 %	30
Bygg- og anleggsvirksomhet	27 %	8
Byggeaktiviteter	43 %	13
Gjengroing	20 %	6
Jordbruk	7 %	2
Sammensatt skadeårsak	3 %	1
Fangstlokalitet	3 %	1
Skogbruk	100 %	1
Gravfelt	5 %	2
Jordbruk	100 %	2
Gravminne	11 %	4
Byggeaktiviteter	17 %	1
Jordbruk	67 %	4
Totalsum	100 %	37

Om vi ser på tap/skadeårsak for de fire største artene kulturminnelokaliteter, ser vi tendenser til at artene har sine spesifikke tap/skadeårsaker. Bosetning – aktivitetsområdene ligger ofte der folk fremdeles bor i dag og er derfor mest utsatt for tap/skade relatert til utbyggingsaktiviteter. Graver synes å ligge mest utsatt til for jordbruksskader, mens fangstanleggene ligger i utmarksområder og er mest utsatt for skader relatert til skogbruk. Tallene for de tre minste kategoriene er for lave til å generalisere fra, men blir støttet av tilsvarende sammenhenger funnet i Trondheim.

5.5 Samiske kulturminner

Samiske kulturminner har vært noe utfordrende å kategorisere, jamfør punkt 3.11.3 ovenfor. Teoretisk klassifisert etter benyttet fredningsparagraf og datering av lokaliteten, har utvalget bestått av henholdsvis 65 % norrøne og 35 % samiske kulturminnelokaliteter.

Tabell 5-7 Fordeling av samiske og norrøne lokaliteter.

Samiske og norrøne lokaliteter	Prosent	Antall
Norrøne	65 %	170
Samiske	35 %	91
Totalsum	100 %	261

De ulike artene av kulturminner fordeler seg noe ulikt etter om de er av samisk eller norrøn opprinnelse. Vi ser blant annet at bosetning -aktivitetsområder utgjør en langt større del av de samiske lokalitetene, mens gravfelt og gravminner er vesentlig mer representert blant de norrøne lokalitetene. Som nevnt tidligere kan det gjemme seg noen samiske kulturminner i det norrøne materialet.

Tabell 5-8 Art fordelt på norrøne og samiske kulturminner.

Art fordelt på opprinnelse	Prosent	Antall
Norrøne	65 %	170
Annen arkeologisk lokalitet	1 %	2
Bergkunst	1 %	2
Bosetning-aktivitetsområde	48 %	82
Båtstø-anlegg	2 %	4
Dyrkingsspor	1 %	1
Fangstlokalitet	6 %	10
Forråd - depot	1 %	1
Funnsted	2 %	3
Gravfelt	12 %	21
Gravminne	19 %	33
Gårdsanlegg	2 %	3
Haug/Groplokalitet - ubestemt	1 %	2
Rydningssporlokalitet	1 %	1
Røysfelt	2 %	3
Teltboplass	1 %	1
Utmarkskulturminner	1 %	1
Samiske	35 %	91
Bosetning-aktivitetsområde	88 %	80
Fangstlokalitet	2 %	2
Flytteveg for rein	1 %	1
Funnsted	1 %	1
Gravfelt	1 %	1
Gravminne	2 %	2
Teltboplass	2 %	2
Tradisjonslokalitet	1 %	1
Utmarkskulturminner	1 %	1
Totalsum	100 %	261

Når det kommer til synlighet, er det lite forskjell mellom samiske og norrøne lokaliteter. Totalt i utvalget er 60 % av lokalitetene registrert som synlige, og 40 % som ikke-synlige. En noe større andel av samiske kulturminner er registrert som synlige. Årsaken kan være at samiske kulturminner ofte er av

ynge opprinnelse. Som tidligere nevnt (avsnitt 3.11.3 ovenfor) er synlig her forstått som en lokalitet som er mulig å se i landskapet også uten spesialisert arkeologisk kompetanse.

Tabell 5-9 Fordeling av synlighet for norrøne og samiske kulturminner.

Synlighet	Prosent	Antall
Norrøne	65 %	170
Synlig	57 %	97
Ikke-synlig	43 %	73
Samiske	35 %	91
Synlig	65 %	59
Ikke-synlig	35 %	32
Totalsum	100 %	261

Om vi ser på tilstandskategori og fordeling av tap/skade mellom samiske og norrøne lokaliteter, er det bare en mindre forskjell. En noe større prosentandel av de samiske lokalitetene er utsatt for skade, mens norrøne er noe mer utsatt for tap. Tallene er små og det er begrenset fruktbart å generalisere på bakgrunn av dem.

Tabell 5-10 Tilstand for norrøne og samiske lokaliteter.

Tilstandskategori	Prosent	Antall
Norrøne lokaliteter	65 %	170
Skadet	2 %	4
Skjemmet	4 %	6
Tapt ulovlig fjernet	8 %	13
Tapt - dispensasjon	1 %	1
Uendret/intakt	86 %	146
Samiske lokaliteter	35 %	91
Ikke gjenfunnet	7 %	6
Skadet	5 %	5
Skjemmet	3 %	2
Tapt ulovlig fjernet	5 %	5
Uendret/intakt	81 %	73
Totalsum	100 %	261

Når det gjelder kategorien «Ikke gjenfunnet» er det gjengroing som er årsaken. Grunnen til at samiske kulturminner i større grad er utsatt for gjengroing, kan være at samiske kulturell praksis i mindre grad har satt tydelige spor etter seg i naturen sammenlig-

net med norrønt kulturlandskap. Samiske kulturminner er gjerne mindre fremtredende i terrenget og har derfor en større tendens til å gli i ett med kulturlandskapet som følge av gjengroingsprosesser.

Samiske kulturminner er noe mindre utsatt for tap, men noe mer utsatt for skader enn norrøne. Skadeårsakene fordeler seg noenlunde likt mellom norrøne og samiske lokaliteter. Byggeaktiviteter og bygg- og anleggsvirksomhet står for brorparten av tap/skade. For norrøne lokaliteter er i tillegg jordbruk en vesentlig skadeårsak, mens, som nevnt over, gjengroing rammer samiske lokaliteter.

Mange av skadene på samiske kulturminner skyldes veiutbygging. Det er ikke nødvendigvis planlagt veiutbygging som påfører skader. Veiplanleggingen synes å ta hensyn til kulturminner enten ved at veien legges utenom kulturminnene eller ved at det søkes om dispensasjon fra fredning. Registreringene tyder på at skadene først skjer ved senere veiutvidelser, grøfting, kurvaturutretting eller annet vedlikeholdsarbeid som fysisk berører lokalitetene. Slike tiltak blir sjelden fanget opp av kulturminneforvaltningen, da det ikke blir stilt krav til regulering.

Tabell 5-11 Årsak til tap/skade på norrøne og samiske lokaliteter.

Årsak til tap/skade	Prosent	Antall
Norrøn	57 %	24
Bygg- og anleggsvirksomhet	29 %	7
Byggeaktiviteter	42 %	10
Jordbruk	25 %	6
Skogbruk	4 %	1
Samisk	43 %	18
Bygg- og anleggsvirksomhet	22 %	4
Byggeaktiviteter	33 %	6
Gjengroing	33 %	6
Jordbruk	6 %	1
Sammensatt skadeårsak	6 %	1
Totalsum	100 %	42

Om vi ser tap/skade i sammenheng synlighet, er det noen kategorier som ikke er meningsfullt å sammenligne. Kategorien «Ikke gjenfunnet» gir lite mening å vurdere i sammenheng med synlighet, i og

med at tilstanden refererer direkte til synlighet *in situ*. Heller ikke tapt – ulovlig fjernet eller ta ved dispensasjon gir særlig mening i denne sammenhengen, ettersom synlighet er registrert ved feltarbeidet og tapte lokaliteter ikke lengre kan registreres etter dette kriteriet. Om vi derimot holder oss til lokaliteter registrert som skadet og skjemmet, kan vi få et bilde av om synlighet virker inn på om lokalitetene er utsatt for skade. I hele utvalget var 60 % av lokalitetene synlige. Blant lokalitetene med skade og skjemming er bare 35 % registrert som synlige. Ikke-synlige lokaliteter er dermed overrepresentert blant skader og skjemming, noe som tyder på ikke-synlige kulturminner er mer sårbare for å bli skadet.

Tabell 5-12 Forhold mellom synlighet og skade/skemmet.

Skade/skemmet etter synlighet	Prosent	Antall
Ja	35 %	6
Nei	65 %	11
Totalsum	100 %	17

Figur 5-4 Bosted med bakeovn/kokested på Garnberget, uendret. Askeladden Id: 4545.

5.6 Forholdet mellom arealkategorier og tap/skade

5.6.1 Arealkategori

Av de 261 kontrollregistrerte lokalitetene, ligger over halvparten i områder kategorisert som skog/utmark. En av tre ligger innen spredtbygd/dyrket mark, og ca. en av ti innen fjell/ekstensiv arealutnytting. Bare 3 lokaliteter ligger i by- og tettbygde områder, noe som kun utgjør i overkant av 1 % av lokalitetene.

Tabell 5-13 Utvalget og andel tap/skade fordelt på arealkategori.

Arealkategori	Antall	Prosent	Andel tap/skade
Byområde	2	1 %	
Fjell/ekstensiv arealutnytting	31	12 %	
Skog/Utmark	135	52 %	33 %
Spredtbygd/dyrket mark	92	35 %	64 %
Tettbygd/utbyggingsområder	1	0 %	2 %
Totalsum	261	100 %	99 %

Om vi ser på det som er registrert av tap/skade ser vi at mens bare 35 % av lokalitetene ligger i kategorien «Spredtbygd/dyrket mark», foregår 64 % av all tap/skade innen denne arealkategorien. I utmarks-terreng – fjell, vidde, skog, ubebygget strandsone – er det derimot en klar underrepresentasjon av tap/skade. Tabellen viser en overrepresentasjon av tap/skade i tettbygd/utbyggingsområder. Dette skyldes én lokalitet som er tapt etter dispensasjon. Tall fra tettbygde områder er ikke egnet til generalisering på grunn av lave tall og at mange av lokalitetene i slike områder ble holdt utenfor utvalget.

5.6.2 Arealbruk

Det er en sterk sammenheng mellom arealkategorier og arealbruk. Arealbruk er en mer finmasket inndeling og refererer til den faktiske bruken av arealene og deres beskaffenhet. Kulturminnelokalitetene fordeler seg utover landskap med ulike areal-

bruk. Strandsone dominerer med omtrent en fjerdedel av alle lokalitetene, tett fulgt av skog med i underkant av en fjerdedel av lokalitetene. En av ti lokaliteter ligger på fjell, vidde og hei. Den siste tredjedelen av lokalitetene er fordelt på til sammen 15 arealbrukskategorier.

Tabell 5-14 Lokaliteter samt andel tap/skade fordelt på arealbruk.

Lokaliteter fordelt på arealbruk	Fordeling prosent	Andel tap/skade
Beitemark	7 %	7 %
Boligområde	4 %	10 %
Brakkland (tidligere dyrket)	3 %	2 %
Dyrket mark åker (innmark)	6 %	7 %
Fjell vidde hei	11 %	2 %
Gjengroingsområde	5 %	10 %
Grøntområde offentlig areal	1 %	
Hytteområde	5 %	5 %
Innsjø vassdrag	0,5 %	
Militært område	0,5 %	2 %
Myr	3 %	
Næring Industri massetak	1 %	5 %
Randvegetasjon	1 %	2 %
Skog	23 %	14 %
Strandsone/elvebredd	25 %	14 %
Tun hage	5 %	17 %
Vei jernbane	1 %	2 %
Totalsum	102 %	99 %

Tap/skade fordeler seg med noen tendenser i mønstret. Totalt sett foregår mye tap/skade i skog og strandsone, men sett i forhold til den prosentvise fordelingen av alle lokalitetene, skjer likevel relativt færre tap/skade her enn andre steder.

Mest tap/skade innen arealbrukskategorien tun/hage, i tillegg skjer mye i boligområde. Om vi ser disse arealbrukskategoriene i forhold til fordelingen av hele populasjonen, er det også her det foregår relativt mest tap/skade. Gjengroingsområder

og beitemark har også en vesentlig mengde tap/skade, med en noe høyere andel enn den totale fordelingen skulle tilsi. I tråd med det vi har sett ovenfor er tap/skade underrepresentert på arealer med ekstensiv bruk, som skog, strandsone, fjell, vidde og hei.

Totaltallene for tap/skade er relativt lave når de fordeles ut på de ulike kategoriene med ofte bare ett til et par tilfeller per arealbrukskategori. Det gjør det vanskelig å trekke konklusjoner utover det som er kommentert i avsnittet over.

Figur 5-5 Samisk utmarkskulturminne i Lyfjord, delvis utrast etter veiutvidelse og grøfting. Askeladden Id: 38146.

Figur 5-6 Godt synlig samisk gammetuft ved Breivik. Askeladden Id: 38145.

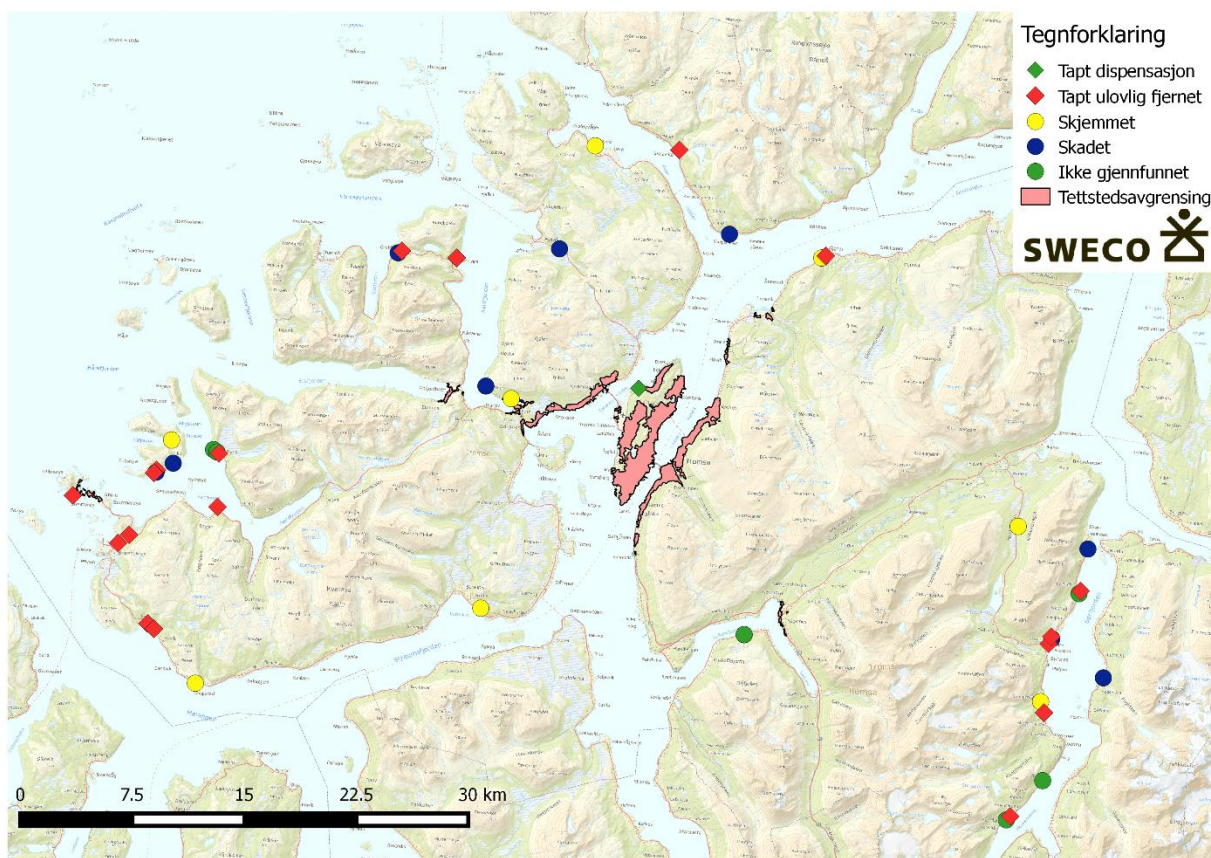
5.7 Geografisk fordeling av tap/skade

Når vi over har sett på arealkategori og arealbruk er dette generelt for hele kommunen. Tromsø er en stor kommune med stor variasjon i landskapsformer og intensitet i bosetning og menneskelig aktivitet. Når vi legger inn tilfeller av tap/skade på kartet i Figur 5-7 nedenfor, ser vi fordelingen av tap/skade i de ulike områdene i kommunen.

Tilfellene av tap/skade er spredt utover kommunen. Den tydeligste sammenhengen er at det tilsynelatende skjer lite tap/skade i de sentrale delene av kommunen rundt Tromsøya. Her er det bare registrert ett tap etter dispensasjon. De sentrale områdene er preget av byspredning og utbyggingspress, noe som man kunne anta at fører med seg tap/skade. Likevel er det ikke registrert ukontrollert tap/skade her. Utvalget kan trolig forklare noe av fordelingen. Lokalteter der det er dispensert fra

fredningen for utbyggingsformål, og lokaliteter sentralt i Tromsø by er delvis holdt utenfor utvalget etter anmodning fra Riksantikvaren.

Områdene sørvest i kommunen, Sommarøy og landskapet innenfor, har vært kjerneområdet for de tidligere kontrollregistreringene. Med relativ kort tid siden forrige registrering, burde det statistisk vært tilsvarende færre tilfeller av tap/skade i denne delen av kommunen. I området er det derimot registrert forholdsmessig mange tilfeller av tap/skade. Det kan tyde på press i området og at kulturminnelokalitetene her er ekstra utsatt som følge av dette.

Figur 5-7 Kart over tap/skade i Tromsø kommune.

5.8 Forholdet mellom planstatus og automatisk fredete kulturminner

Planstatus er gjennomgått for alle registrerte lokaliteter. I overkant av 80 % av lokalitetene befinner seg i områder uten reguleringsplan. For områdene uten reguleringsplan er det kommuneplanen som styrer arealbruk. Av de resterende ligger vel 12 % av lokalitetene innen et områderegulert areal og drøye 6 % innen arealer styrt av detaljreguleringsplan.

Tabell 5-15 Lokaliteter og andel tap/skade etter planstatus.

Planstatus	Antall	Prosent	Andel tap/skade
Regulert	49	19 %	12 %
Uten reguleringsplan	212	81 %	88 %
Totalsum	261	100 %	100 %

19 % av de kontrollregistrerte lokalitetene ligger i regulerte områder, mens bare 12 % av tapet skjer her. Det er altså forholdsvis færre tilfeller av tap/skade i områder der arealbruken er styrt gjennom reguleringsplaner. Dette skyldes dels at reguleringsplaner i utgangspunktet styres vekk fra områder det er konflikt med kulturminner, og dels at det i reguleringsprosessene tas hensyn til lokalitetene og utbygging styres utenom dem.

5.8.1 Kommuneplan

Kommuneplanen for Tromsø gjelder for perioden 2011-2022. Planen var på registreringstidspunktet til rullering og kommuneplan for 2016-2026 skal etter planen vedtas i 2016. For kontrollregistreringene har denne «eldre» kommuneplan vært enkel å forholde seg til. Med en plan som har vært virksom noen år, bør vi kunne forvente at effekter av planen har begynt å gjøre seg gjeldende. Med en «inngått» plan har vi heller ikke funnet det nødvendig å skille mellom det planen setter som eksisterende og

fremtidig arealbruk. Det er samtidig verd å merke seg at for langt størstedelen av arealene, representerte kommuneplanen fra 2011 en videreføring av foregående kommuneplans arealformål.

Med utgangspunkt i gjeldende kommuneplan, ligger tre av fire kulturminnelokaliteter i områder satt av til landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR). LNFR-områdene utgjør det desidert største arealformålet i kommuneplanen. Også lokaliteter i LNFR-spredd områder, LNFR områder der det er åpnet for spredt utbygging, utgjør en stor gruppe.

Av tabellen under fremgår det at kategorien «Reguleringsplan skal fortsatt gjelde» rommer mange lokaliteter. Arealformålet er lagt på et større område sørvest i kommunen der en eldre reguleringsplan styrer arealbruken, reguleringsplan for Sommarøy, Hillesøy og Brensholmen området (1982). At kommuneplanen ikke angir arealformål for dette store området er problematisk. Spesielt utfordrende blir det når underliggende reguleringsplan er så gammel at den delvis fremstår som utdatert. Videre problematisering av forholdet vil kunne bli en avsporing i forhold til kjerneproblematikken for rapporten, og vi har derfor ikke gått dypere inn i dette.

Etter LNFR-formålene, er boligformål det arealformålet som huser flest lokaliteter. For de øvrige arealformål sprer lokalitetene seg jevnt utover, med kun én til to lokaliteter innen hvert formål.

Tabell 5-16 Lokaliteter fordelt på arealformål (KPA).

Kulturminner i arealformål KPA	Prosent	Antall
Bebyggelse og anlegg	0,5 %	1
Bolig	3 %	7
Friområde	1 %	2
Fritids	0,5 %	1
Grønnstruktur	0,5 %	1
LNFR	74 %	193
LNFR-spredd	8 %	21
Næring	0,5 %	1
Offentlig formål	0,5 %	1
Reguleringsplan skal fortsatt gjelde	12 %	32
Råstoffutvinning	0,5 %	1
Totalsum	100 %	261

Når vi ser på tap/skade blir bildet tydeligere. Brorparten av tap/skade skjer i LNFR-områdene.

Tap/skade omfanget er likevel relativt sett tydelig lavere enn det totaltallet innen arealkategorien skulle tilsi.

Den nest største mengden tap/skade, vel en femtedel, skjer i LNFR-spredt områdene. Innen dette arealformålet er tap/skade tydelig overrepresentert. Mens bare 8 % av lokalitetene befinner seg i LNFR-spredt områder, forekommer 21 % av tap/skader her.

For bolig- og friområdene ser vi at det er godt samsvar mellom den totale populasjonen og fordeling av tap/skade. Total antallet er her er likevel så lavt at generalisering ikke er tjenlig.

Tap/skade innen områder der reguleringsplan skal fortsatt gjelde, altså arealer som ikke er gitt noe eget arealformål i kommuneplanen, er vanskelig å forholde seg til på dette analysenivået. Det meste som kan sies er at det her er en viss underrepresentasjon av tap/skade. Siden arealene her er regulert, vil analysene av lokaliteter omfattet av reguleringsplan fange opp de angjeldende lokaliteter.

Tabell 5-17 Fordeling av tap/skade på lokalitetene etter arealformål i KPA.

Tap/skade etter arealformål KPA	Prosent	Antall
Bolig	2 %	1
Friområde	2 %	1
LNFR	67 %	28
LNFR-spredt	21 %	9
Reguleringsplan skal fortsatt gjelde	7 %	3
Totalsum	100 %	42

5.8.2 Reguleringsplaner

Totalt 49 lokaliteter er omfattet av reguleringsplaner. Om lag 2 av 3 lokaliteter befinner seg innen formål som ikke retter seg mot utbygging, det være seg friområder, jord- og skogbruk, idrettsområder, etc. De resterende lokalitetene befinner seg på

arealer satt av til formål som i prinsippet åpner for utbygging, hvorav bolig utgjør hovedtyngden.

For noen lokaliteter kan det være slik at de strekker seg over flere reguleringsformål. I slike tilfeller er bare ett av registreringsformålene lagt inn. Vi har da brukt det formålet som dekker mest av lokaliteten, eller som er det styrende formålet. Eksempelvis vil en lokalitet som ligger halvparten i boligområde og halvparten i grønnstruktur, være registrert som bolig fordi det er boligformålet som betinger grønnstrukturen.

Tabell 5-18 Lokaliteter fordelt på reguleringsformål.

Lokaliteter fordelt på reguleringsformål	Prosent	Antall
Boligbebyggelse	6 %	3
Fellesområde	2 %	1
Friluftsområde	29 %	14
Friområde	2 %	1
Fritidsbebyggelse	2 %	1
Golfbane	2 %	1
Industri	2 %	1
Kombinert friluftsområde/spesialområde masseuttak	2 %	1
LNFR	10 %	6
Landbruksområde	35 %	17
Lekeplass	2 %	1
Naust/Vei	2 %	1
Offentlig bebyggelse	2 %	1
Totalsum	100 %	49

Som vi så over, befinner bare en drøy tiendedel av lokaliteter med tap/skade seg i regulerte områder. Disse fordeler seg på fire reguleringsformål, landbruksformål, friluftsområde, bolig og lekeplass. Med unntak av lekeplass, der det er ett tap etter dispensasjon, samsvarer fordelingen med de fire reguleringsformålene med størst andel kulturminnelokaliteter totalt. Tallene her er for små til å gjøre videre analyser. Det dreier seg om totalt bare fem lokaliteter med tap/skade i regulerte områder.

Tabell 5-19 Fordeling av tap/skade etter reguleringsformål.

Tap/skade etter reguleringsformål	Prosent	Antall
Boligbebyggelse	20 %	1
Friluftsområde	20 %	1
Landbruksområde	40 %	2
Lekeplass	20 %	1
Totalsum	100 %	5

5.8.3 Hensynssoner

Arkeologiske kulturminnelokaliteter innen hensynssone *bevaring/båndlegging kulturmiljø/-minne(H530/H730)* er registrert som i vernekategori B: *automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern gjennom regulering til spesialområde bevaring, hensynssone C bevaring kulturmiljø/-minne, områdefredninger etter kml § 19 eller gjennom skilting og skjøtsel og lignende.*

Bruk av hensynssoner er et nytt element som er kommet inn i kommuneplanen fra 2011. Hensynssonene kan angi sikrings-, støy- og faresoner; sone med særlige krav til infrastruktur; sone med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø; sone for båndlegging etter plan- og bygningsloven eller andre lover; sone med krav om felles planlegging for flere eiendommer; eller sone for hvor gjeldende reguleringsplan fortsatt skal gjelde.

For kontrollregistreringene er det i utgangspunktet bare hensynssoner knyttet til vern av arkeologiske kulturminner som er relevant for vurdering av effekter av vern. Ut fra en antakelse om at hensynssone uansett kan bidra til vern av kulturminnelokaliteter, har vi i tillegg valgt også å registrere de øvrige hensynssoner. For de registrerte lokalitetene er det fare-/sikringssoner, soner for bevaring og soner for båndlegging som er relevant.

I kommuneplanen ligger hensynssone *Bevaring kulturmiljø* på 18 områder. Hensynssonene er fulgt opp med bestemmelser og retningslinjer som gir føringer for tiltak.

For mange mindre områder gjelder reguleringsplaner. Her er gjerne kulturminnene markert med hensynssoner eller bestemmelsesområder som skal sikre vern av selve kulturminnet og en buffersone rundt. Også disse hører til vernekategorien B.

40 % av kulturminnene befinner seg i områder omfattet av ulike hensynssoner. Av disse ligger 10 % innen fare-/sikringssoner. Dette gjelder primært faresone ras, men også noen tilfeller av faresone høyspent og sikringssone nedslagsfelt for drikkevann.

Den største gruppen befinner seg innen hensynssone C: bevaring. Av disse igjen ligger den største gruppen innen hensynssone bevaring kulturmiljø, og er følgelig registrert som B-kategori-lokaliteter. Ellers befinner en del lokaliteter seg innen hensynssone bevaring reindrift og naturmiljø.

Bare en liten gruppe lokaliteter ligger i båndleggingssone, det gjelder båndlegging for fremtidig regulering, eller områder som er båndlagt etter lov om naturvern. Båndleggingen gjelder således ikke kulturminnelokaliteten som sådan.

For en del lokaliteter ligger flere hensynssoner oppå hverandre, i slike tilfeller har vi i tråd med siktemålet for registreringen lagt vekt på hensynssone bevaring, og deretter hensynssone båndlegging.

Tabell 5-20 Fordeling av lokaliteter etter hensynssoner.

Kulturminner etter hensynssoner	Prosent	Antall
Hensynssone A (sikring støy fare)	10 %	27
Hensynssone C (bevaring)	27 %	71
Hensynssone D (båndlegging)	2 %	6
Ingen hensynssone	60 %	157
Totalsum	100 %	261

60 % av kulturminnene befinner seg i et område som ikke er omfattet av hensynssoner. Samtidig er skjer over 74 % av tap/skad i områder uten hensynssone. Det er dermed en tydelig overrepresentasjon av tap/skade i områder uten hensynssoner. Dette

kan i utgangspunktet tyde på at hensynssoner generelt virker beskyttende på kulturminnene.

Når det kommer til hensynssone *bevaring*, ligger 27 % av kulturminnene innen en slik hensynssone. Bare 5 % av tap/skader skjer innen slike hensynssoner. Denne hensynssonen synes altså å ha god effekt.

For de øvrige hensynssonene er det ikke noe som tyder på at de gir en ekstra beskyttelse mot tap/skade på lokaliteter, men tallene for disse gruppene er lave og konklusjonen derfor preget av usikkerhet.

Tabell 5-21 Fordeling av tap/skade etter hensynssoner.

Tap/skade etter hensynssoner	Prosent	Antall
Hensynssone A (sikring støy fare)	17 %	7
Hensynssone C (bevaring)	5 %	2
Hensynssone D (båndlegging)	5 %	2
Ingen hensynssone	74 %	31
Totalsum	100 %	44

Det er ingen tydelige sammenhenger som peker i retning av at noen former for tap/skade samvarierer med hensynssoner eller mangel på hensynssoner. Heller ikke når vi ser på årsak til tap/skade er det

noen mønster som kan knyttes til bruk av hensynssoner. Den eneste øvrige variabel som viser tegn til samvariasjon med bruk av hensynssoner er synlighet. En vesentlig større andel av lokalitetene som ligger i hensynssone bevaring er synlige. Mens det i øvrige kategorier bare er en svak overvekt av synlige lokaliteter, er over tre fjerdedeler av lokalitetene som ligger innen hensynssone bevaring registrert som synlige.

Tabell 5-22 Fordeling av lokaliteter etter hensynssone og synlighet.

Hensynssone og synlighet	Prosent	Antall
Hensynssone A (sikring støy fare)	10 %	27
Synlig	56 %	15
Ikke-synlig	44 %	12
Hensynssone C (bevaring)	27 %	71
Synlig	76 %	54
Ikke-synlig	24 %	17
Hensynssone D (båndlegging)	2 %	6
Synlig	50 %	3
Ikke-synlig	50 %	3
Ingen hensynssone	61 %	157
Synlig	53 %	84
Ikke-synlig	47 %	73
Totalsum	100 %	261

Figur 5-8 Fangstgrop i hensynssone bevaring kulturmiljø ved Heimstad. Gropene gir gode vekstvilkår og er ofte bevokst med bjørk. Askeladden Id:122851.

5.9 Forholdet mellom vernekategori og kulturminnelokaliteter

Som nevnt over er det for flertallet av lokaliteter som ligger innen hensynssone bevaring, brukt hensynssone bevaring kulturmiljø på 85 % av lokalitetene. De gjeldene lokalitetene er da gitt status som kategori B, *automatisk fredete arkeologiske kulturminner som er gitt et bevisst vern*.

Tabell 5-23 Fordeling av lokaliteter etter vernekategori.

Vernekategori	Prosent	Antall
A	3 %	8
B	31 %	80
C	66 %	173
Totalsum	100 %	261

Om vi ser på utvalget under ett havner det store flertallet, 66 %, i kategori C: *automatisk fredete kulturminner som ikke er gitt et særskilt vern ut over den automatiske fredningen*. De øvrige lokalitetene fordeles med henholdsvis 31 % på kategori B og 3 % på kategori A.

Fordelingen er i stor grad som forventet. A-kategorien - *automatisk fredete arkeologiske kulturminner som det er gitt dispensasjon for* - er liten. Det skyldes delvis at Riksantikvaren, som oppdragsgiver, har god oversikt over lokaliteter hvor det ved dispensasjon er gitt tillatelse til inngrep og derfor har trukket flere av lokalitetene ut av kontrollregistreringene. Delvis skyldes det at kommunen i liten grad har planlagt for arealbruk som er uforenelig med kulturminnevernet.

5.9.1 Vernekategori og arealgruppe

Lokalitetene i kategori A fordeler seg noe annerledes på arealgruppene enn gjennomsnittet for hele utvalget. Det er en noe sterkere fordeling i retning «tettbygd/utbyggingsområder» og «fjell/ekstensiv arealutnytting», og tilsvarende lavere fordeling på «skog/utmark» og «spredtbygd/dyrket mark». At

prosentvis flere kategori-A-lokaliteter befinner seg i tettbygde strøk og utbyggingsområder, kan forklares med at det i all vesentlighet er planlagt utbygging som fører til at det blir gitt dispensasjon til tiltak. At det er et høyere antall kategori-A-lokaliteter i områder klassifisert som fjell/ekstensiv arealutnytting, kan komme av at en del lokaliteter er dispensert for i samband med utbygging av tyngre infrastruktur i disse områdene slik som veiutbygging og kraftoverføringsanlegg.

Her må det nevnes at antall lokaliteter i kategori-A er lavt, kun 3 % av det totale utvalget. Generalisering på bakgrunn av funnene er derfor preget av relativt stor usikkerhet. Utvalget er også noe skjevt i og med at flere lokaliteter er unntatt utvalget. Om disse gruppene hadde vært inkludert, ville trolig en enda større andel av kategori-A lokalitetene befunnet seg i tettbygde strøk og utbyggingsområder.

Også for lokaliteter i kategori-B ligger storparten i «skog/utmark» og «fjell/ekstensiv arealutnytting». For kategori-C-lokalitetene fordeler lokalitetene seg nesten utelukkende og likeverdig mellom «skog/utmark» og «spredtbygd/dyrket mark».

Tabell 5-24 Fordeling av arealgruppe på vernekategori.

Kategori fordelt på arealgruppe	Prosent	Antall
A	3 %	8
Fjell/ekstensiv arealutnytting	25 %	2
Skog/Utmark	50 %	4
Spredtbygd/dyrket mark	13 %	1
Tettbygd/utbyggingsområder	13 %	1
B	31 %	80
Byområde	1 %	1
Fjell/ekstensiv arealutnytting	30 %	24
Skog/Utmark	59 %	47
Spredtbygd/dyrket mark	10 %	8
C	66 %	173
Byområde	1 %	1
Fjell/ekstensiv arealutnytting	3 %	5
Skog/Utmark	49 %	84
Spredtbygd/dyrket mark	48 %	83
Totalsum	100 %	261

Om vi ser vernekategoriene i sammenheng med planstatus, ser vi at godt over halvparten av kategori A-lokalitetene ligger innen områder der arealbruken er styrt gjennom detaljreguleringsplaner. Kategori B- og C-lokalitetene fordeler seg likt og med det store tyngdepunktet fire av fem i områder uten reguleringsplan.

Tabell 5-25 Fordeling av planstatus etter vernekategori.

Planstatus etter vernekategori	Prosent	Antall
A	3 %	8
Detaljregulert	63 %	5
Uten reguleringsplan	38 %	3
B	31 %	80
Detaljregulert	5 %	4
Områderegulert	13 %	10
Uten reguleringsplan	83 %	66
C	66 %	173
Detaljregulert	5 %	8
Områderegulert	13 %	22
Uten reguleringsplan	83 %	143
Totalsum	100 %	261

Figur 5-9 Skiltet hustuft ved Sandviksletta, kategori B. Askeladden Id: 67790.

5.9.2 Vernekategori og tap/skade

Når vi ser på tap/skade fordelt på de tre vernekategoriene, ser vi at for kategori-A-lokalitetene er flertallet uendret/intakt. Det er bare registrert ett tap etter dispensasjon og én skade (også denne etter dispensasjon) innen denne kategorien.

At en lokalitet blir plassert i vernekategori A betyr at det er gitt dispensasjon fra fredningen. Dispensasjonen kan gjelde nedbygging av hele lokaliteten, eller tiltak på deler av lokaliteten. Dispensasjonen kan også være gitt med ulike vilkår. I praksis betyr dette at A-kategori lokalitetene ikke automatisk kan betraktes som tapte, eller som lovlig å fjerne eller bygge ned. En del av lokalitetene i kategori A er registrert som skadet ved tidligere registreringer, og er følgelig registrert som uendret dersom det ikke har oppstått ny skade.

Tabell 5-26 Fordeling av tap/skade på vernekategori.

Kategori og tap/skade	Prosent	Antall
A	3 %	8
Uendret/intakt	76 %	6
Tapt - dispensasjon	13 %	1
Skadet (dispensasjon)	13 %	1
B	31 %	80
Skadet	3 %	2
Skjemmet	1 %	1
Tapt ulovlig fjernet	1 %	1
Uendret/intakt	95 %	76
C	66 %	173
Ikke gjenfunnet	3 %	6
Skadet	3 %	6
Skjemmet	4 %	7
Tapt ulovlig fjernet	10 %	17
Uendret/intakt	80 %	137
Totalsum	100 %	261

Skaden som er registrert på en A-kategori lokalitet i Tabell 5-26 over, er i tråd med innvilget dispensasjon. Skaden gjelder lokalitet 118738, der det er innvilget gjenoppbygging av hytte. Hytten ligger helt i utkanten av en større boplasslokalitet. Inngrepet er

ikke klassifisert som noe tap siden det bare gjelder en mindre del av kulturminnelokaliteten.

Tilstandskategoriene i nasjonal standard for kontrollregistreringene skiller mellom ulike kategorier av tap – *ulovlig fjernet, dispensasjon og naturhendelse*, men det skiller ikke mellom ulike former for skade på samme måte. Det vil si at skade er registrert som skade uavhengig om den er etter dispensasjon, naturhendelse eller ulovlig. I kontrollregistreringene for Tromsø er det bare registrert én skade som er i tråd med dispensasjon.

For kategori-B lokalitetene ser vi at andelen tapte lokaliteter er vesentlig lavere enn for utvalget som helhet. Dette er som ventet og viser at vernet gir konkrete resultater. Vi har tidligere vist effektene av vern gjennom hensynssoner. Utenom hensynssoner er det gjennom tilrettelegging, skilting og skjøtsel lokalitetene kategoriseres som B-lokaliteter. Om vi isolerer disse sistnevnte tiltakene, ser vi at tap/skade-prosenten fremdeles er lavere enn for gjennomsnittet, men noe høyere enn for B-kategoriene samlet. Tallene tyder på at vern gjennom hensynssone bevaring kulturminne har noe bedre effekt enn tilrettelegging, skilting og skjøtsel. Det kan likevel være en mellomliggende forklaring her ved at tilrettelagte lokaliteter i større grad befinner seg i nærhet av vei og bebyggelse, og således i områder med mer aktivitet. Av lokaliteter som er registrert med tilrettelegging ligger f.eks. 70 % innen 100-meter fra strandlinjen.

5.9.3 Forholdet kontrollerte kontra ukontrollerte tap

I utgangspunktet er det uventet at det bare er ett tap etter dispensasjon for kategori A-lokaliteter i Tromsø. At det er registrert så lite tap for denne kategorien, skyldes i overveiende grad at planene som dispensasjonsvedtakene relaterer seg til ikke er (fullt)utbygget ennå. Årsaken er dels at planene er helt ferske, 2 av 8 A-lokaliteter ligger innen reguleringsplaner som er vedtatt i 2015. Dels skyldes det at planene av ulike grunner ikke er realisert for de områdene som omfatter kulturminnelokalitetene.

Et eksempel er reguleringsplan for Tønsnes havn som ble vedtatt i 2007, men hvor bare en mindre del av planområdet er påbegynt utbygget. Lokalitet 104419 er derfor ennå ikke påvirket av dispensasjons- og planvedtaket, jf. Figur 5-11. Tilsvarende er det for reguleringsplan for fv. 53 - Kroken – Tønsnes. Her ble det gitt dispensasjon i forbindelse med veiutvidelse til bygging av gang- og sykkelvei i 2007. I 2015 var arbeidene ikke igangsatt, og lokalitet 104349 er registrert som uendret. Lokaliteten var alt i 2006 registrert som skadet av eksisterende vei.

Av det begrensede tallgrunnlaget, ser vi likevel en klar tendens til at det kontrollerte tapet skjer i byutvidingsområdene sentralt i kommunen. Det ukontrollerte tapet skjer i langt større grad i de mer spredtbygde utkantene av kommunen.

Figur 5-10 Reguleringsplan for Tønsnes havn, planID: 1642. Lokalitet 104419 markert med rød sirkel.

Figur 5-11 Lokalitet på Skarpnes der det er gitt dispensasjon, men ikke bygget. Askeladden Id: 104419.

6 Konklusjon

Gjennom registreringene og påfølgende analyse har vi behandlet et representativt utvalg av arkeologiske kulturminnelokaliteter. Fokuset på lokaliteter er nytt i denne runden med kontrollregistreringer. Bruddet i tilnærming gjør at våre analyser ikke er direkte sammenlignbare med tidligere runder med kontrollregistreringer.

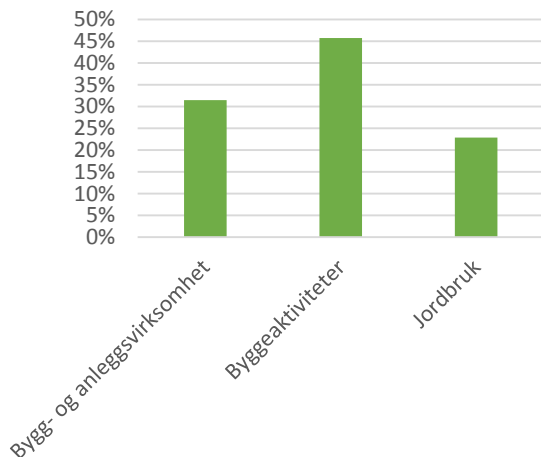
Fokuset i analysene har vært på tilstandsendring, årsaker til eventuell tilstandsendring, samt variabler som brukes til å si noe om hvilke lokaliteter som utsettes for tap/skade. På bakgrunn av gjennomgangen kan vi trekke ut noen generelle observasjoner knyttet til trusselbilder og effekter av vern.

6.1 Tendenser i trusselbildet

6.1.1 Trusler som følge av menneskelig aktivitet

Trusselbildet er nær knyttet til tilstandsendring og skadeårsak. Det er byggeaktiviteter, bygg- og anleggsvirksomhet og jordbruk som er de vesentligste direkte årsakene til tap og skade.

Tabell 6-1 Fordeling av hovedårsakene til tap og skade.

De «mindre alvorlige» kategoriene *ikke gjenfunnet* og *skjemmet* er holdt vekk fra figuren. For lokaliteter som er ikke gjenfunnet, er årsaken gjengroing. Når det gjelder kategorien *skjemmet* er det regi-

strert mange ulike skadeårsaker. Det er ingen tydelig tendens, men også for *skjemming* er det byggeaktiviteter og bygg- og anlegg som dominerer.

Kulturminnenes art, opprinnelse eller synlighet synes å bety mindre for trusselbildet. Selv om det er en svak tendens til at ikke-synlige og samiske kulturminner i noe større grad er utsatt for tap/skade.

6.1.2 Sårbarhetsområder

Vel så viktig som å se hva som er truslene, er å fokusere på hvor truslene opptrer. Sårbarheten er ikke like stor i alle områder av kommunen. Det lille som er registrert av kontrollert tap etter dispensasjon, skjer i de sentrale byutvidingsområdene. Ukontrollerte tap/skader forekommer hyppigst i spredtbygde områder, på arealer for boligområder, hage, innmark, beiteland og tidligere landbruksland. Dette er gjerne områder der arealbruken ikke er regulert, men styrt gjennom kommuneplanen, da først og fremst som LNFR-spredt områder. Altså områder der nødvendige landbrukstiltak samt noe øvrig utbygging er tillatt uten planavklaring eller dispensasjon fra kommuneplanen. LNFR-spredt områdene er typisk områder der grunneiere i større grad styrer arealbruken basert på lokale behov. I de områdene som er regulert, er det på arealer avsatt til bolig a størst andel av tap/skade skjer.

Om vi skal peke konkrete på spesielt sårbare områder i kommunen, er det i sørvest; på vestre del av Kvaløya i områdene rundt Sommarøy, Brensholmen, Bruvikvoll, Hillesøy, Vasstrand og Tussøy. Her er det en relativt stor andel tap/skade. Mange av registreringene er i tillegg relativt ferske, noe som skulle bety at tap/skade andelen burde vært vesentlig lavere. Områdene er i tillegg regulert etter en eldre reguleringsplan som etter hvert er gått ut på dato.

6.1.3 Samiske kulturminner

Vi ser at samiske kulturminner tilsynelatende paradoksalt er både mer synlige og mer utsatt for ikke å bli gjenfunnet. Dette kan forklares med at samiske kulturminner sjelden er markerte og tydelige i landskapet, men fordi de generelt er av yngre opprinnelse er de fortsatt synlige. Samiske kulturminner

kan derfor i noe større grad være sårbare for klimaendringer (jf. neste avsnitt) og økt gjengroing som følge av endret bruksmønster.

Samiske kulturminner er også i større grad enn norrøne klassifisert som bosetning –aktivitetsområder. Bosetningsområdene som ble brukt i tidligere tider, er gjerne de samme områdene hvor det bor folk i dag òg. Dette skyldes både tradisjon og tilknytning, men også at geografien i Tromsø gir begrensninger på anvendelig byggeland. Det betyr at kulturminnelokalitetene ofte ligger tett på dagens spredte bebyggelse og følgelig er sårbar for tap og skade som følge av byggeaktiviteter. Kommunens spredtbygde deler ligger gjerne på arealer satt av som LNF-spredd områder i kommuneplanen og hvor det altså er åpnet for noe utvikling uten krav til reguleringsplan.

6.1.4 Naturhendelser og klimaendringer

Alle tilfeller av «ikke gjenfunnet» skyldes gjengroing. Gjengroing er tradisjonelt nært knyttet til endringer

i landbruket og redusert beitepress. Klimaendringer er òg en potensiell akselerator for gjengroing. Et par graders temperaturøkning vil kunne gi lengre vekstsesong og mer skog. Spesielt kan dette bli tilfellet i Nord-Norge der temperaturendringen er forventet å bli størst.

Klimaendringene kan òg utgjøre en trussel knyttet til økt frekvens på, og effekter av, ras og flom. Flere av kulturminnene ligger innen hensynssone fare for ras. I tillegg ligger en del av lokalitetene langs elveleier der økt vannføring kan akselerere erosjonsfaren. Flere kulturminnelokaliteter ligger på sandslettene langs større elver. I flere tilfeller ser vi at naturlig erosjon i yttersvingene vil «spise opp» lokalitetene.

Havnivåstigning er en reell naturhendelse som er svært aktuell for kulturminner langs kysten. En foreløpig analyse av kulturminner i Norge som kan bli påvirket av stigning i vannstand, viser derimot at kulturminner i Tromsø ikke er spesielt utsatt (Øye Nilsen m.fl. 2013: 34).

Figur 6-1 Gammetuft ID 27622 på bredden av meanderende elv som er utsatt for erosjon og endringer av løp. Breivikelva.

6.2 Effekter av vern

Overvåkingsprogrammet skal vurdere virkning av ulike former for vern, så vel som trusselbilder. Av former for vern er det primært vern gjennom virkemidlene i plan- og bygningsloven som er behandlet. I tillegg er skjøtsel og skilting registrert som mulige tiltak som kan styrke vernet. Alle tilfeller av «spesialområde bevaring», hensynssone bevaring av kulturmiljø og hensynssone båndlegging etter lov om kulturminner er kategorisert som vernekategori B), se tidligere avsnitt (5.8.3) for nærmere omtale.

Når vi skal se på virkninger av vern, er det altså først og fremst bruk av hensynssoner samt skilting og skjøtsel vi har fokusert på.

Tallene viser at hensynssone brukt for bevaring av kulturminner absolutt ser ut til å virke. Tap/skade forekommer i langt mindre grad innen områder

med hensynssone bevaring. Det kan være at noe av denne effekten skyldes at hensynssonene legges over allment kjente og synlige kulturminner, i områder der det fra før er lite press på utnytting til andre formål og relativt lite øvrig aktivitet. Delvis er det også mindre tap i andre bevaringssoner, så som naturmiljø.

Regulering i seg selv synes òg å ha en effekt, en effekt som øker der det gis hensynssoner i reguleringsplan. Også skilting, tilrettelegging og skjøtsel kan se ut til å gi et visst vern. Den målte effekten synes å være mindre enn for hensynssone bevaring, men samtidig brukes tilrettelegging på lokaliteter som gjerne ligger nærmere ferdselsårer og områder med aktivitet enn der hensynssonene benyttes. Tilrettelegging kan dermed ha en sterkere effekt enn det som tilsynelatende fremkommer av det registrerte datamaterialet.

Figur 6-2 Lokalitet der det er gitt dispensasjon for tiltak – kategori A - men hvor det det ikke har skjedd noe per nå. Askeladden Id: 134705.

7 Oversikt over tap

Art:	Bosetning-aktivitetsområde
Askeladden ID:	8271
Gnr /Gnr	142/22
Siste registrering	1997
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredd
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Bosetning-aktivitetsområde
Askeladden ID:	150686
Gnr /Gnr	170/11
Siste registrering	2011
Planstatus	Områderegulert
Planformål	Friluftsområde
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Bosetning-aktivitetsområde
Askeladden ID:	38216
Gnr /Gnr	190/9
Siste registrering	1997
Planstatus	Områderegulert
Planformål	Landbruksområde
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Gravfelt
Askeladden ID:	17740
Gnr /Gnr	170/7
Siste registrering	1968
Planstatus	Områderegulert
Planformål	Landbruksområde
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Bosetning-aktivitetsområde
Askeladden ID:	27754
Gnr /Gnr	90/5
Siste registrering	1969
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Teltboplass
Askeladden ID:	47816
Gnr /Gnr	107/4
Siste registrering	1997
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	66025
Gnr /Gnr	89/56
Siste registrering	2001
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Båtstø-anlegg
Askeladden ID:	47645
Gnr /Gnr	139/1
Siste registrering	1968
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Funnsted
Askeladden ID:	18087
Gnr /Gnr	165/7
Siste registrering	1900
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Gravminne
Askeladden ID:	47326
Gnr /Gnr	177/2
Siste registrering	1997
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredt
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Gravfelt
Askeladden ID:	27357
Gnr /Gnr	188/3
Siste registrering	1996
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Gravminne
Askeladden ID:	37693
Gnr /Gnr	173/2
Siste registrering	1968
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Gravminne
Askeladden ID:	60417
Gnr /Gnr	188/13
Siste registrering	1996
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	8292
Gnr /Gnr	8/7
Siste registrering	1973
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	57091
Gnr /Gnr	132/9
Siste registrering	1969
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredd
Tilstand	Tap – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	59750
Gnr /Gnr	136/2
Siste registrering	1969
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredd
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	15998
Gnr /Gnr	166/5
Siste registrering	1997
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	57102
Gnr /Gnr	135/3
Siste registrering	1969
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Tapt – ulovlig fjernet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	116463
Gnr /Gnr	115/4 m.fl.
Siste registrering	2008
Planstatus	Detaljregulert
Planformål	Lekeplass
Tilstand	Tapt - dispensasjon
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

8 Oversikt over skade

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	63146
Gnr /Gnr	157/4
Siste registrering	1996
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Gårdsanlegg
Askeladden ID:	57150
Gnr /Gnr	188/11
Siste registrering	1968
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Utmarkskulturminner
Askeladden ID:	38146
Gnr /Gnr	85/1
Siste registrering	1996
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	67683
Gnr /Gnr	88/5
Siste registrering	1968
Planstatus	Uten reguleringsplan t
Planformål	LNFR
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Gravminne
Askeladden ID:	7979
Gnr /Gnr	188/4
Siste registrering	1968
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Jordbruk

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	27766
Gnr /Gnr	132/65
Siste registrering	1969
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredt
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	63304
Gnr /Gnr	90/7
Siste registrering	1995
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	59749
Gnr /Gnr	135/1
Siste registrering	1969
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredt
Tilstand	Skadet
Tap/skade årsak	Bygg- og anleggsvirksomhet

Art:	Bosetning- aktivitetsområde
Askeladden ID:	118738
Gnr /Gnr	109/2
Siste registrering	2008
Planstatus	Uten reguleringsplan
Planformål	LNFR-spredd
Tilstand	Skadet (dispensasjon)
Tap/skade årsak	Byggeaktiviteter

Figur 8-1 Gravrøys med plyndringskrater ved Satteren. Tilstand er uendret siden forrige registrering. Askeladden Id: 104008.

9 Tabell over kontrollregistrerte lokaliteter

ID	Art	Verne kategori	Tilstandsgrad Askeladden	Tilstandskategori	Årsak tap/skade
116463	Bosetning-aktivitetsområde	A	Ikke registrert	Tapt - dispensasjon	Byggeaktiviteter
47326	Gravminne	C	Uendret	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
15998	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Jordbruk
8271	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
8292	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
17740	Gravfelt	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Jordbruk
18087	Funnsted	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
27357	Gravfelt	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Jordbruk
27754	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Bygg- og anleggsvirksomhet
37693	Gravminne	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Jordbruk
38216	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Bygg- og anleggsvirksomhet
47645	Båtstø-anlegg	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
47816	Teltboplass	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Bygg- og anleggsvirksomhet
57091	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
57102	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
59750	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Jordbruk
60417	Gravminne	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Jordbruk
66025	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Byggeaktiviteter
150686	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Tapt ulovlig fjernet	Bygg- og anleggsvirksomhet
118738	Bosetning-aktivitetsområde	A	Ikke registrert	Skadet (disp.)	Byggeaktiviteter
57150	Gårdsanlegg	B	Ikke registrert	Skadet	Bygg- og anleggsvirksomhet
63146	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Skadet	Bygg- og anleggsvirksomhet
7979	Gravminne	C	Ikke registrert	Skadet	Jordbruk
27766	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skadet	Bygg- og anleggsvirksomhet
38146	Utmarkskulturminner	C	Ikke registrert	Skadet	Bygg- og anleggsvirksomhet
59749	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skadet	Bygg- og anleggsvirksomhet
63304	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skadet	Byggeaktiviteter
67683	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skadet	Byggeaktiviteter
8322	Bosetning-aktivitetsområde	C	Intakt	Skjemmet	Bygg- og anleggsvirksomhet
67586	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Skjemmet	Sammensatt skadeårsak
6638	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skjemmet	Bygg- og anleggsvirksomhet
27619	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skjemmet	Byggeaktiviteter
47698	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skjemmet	Byggeaktiviteter
67751	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skjemmet	Byggeaktiviteter
67862	Fangstlokalitet	C	Ikke registrert	Skjemmet	Skogbruk
157442	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Skjemmet	Byggeaktiviteter
27664	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Ikke gjenfunnet	Gjengroing
28183	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Ikke gjenfunnet	Gjengroing
28184	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Ikke gjenfunnet	Gjengroing
59748	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Ikke gjenfunnet	Gjengroing
63235	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Ikke gjenfunnet	Gjengroing
63305	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Ikke gjenfunnet	Gjengroing
67709	Gravminne	B	Ikke gjenfunnet	Uendret	
67729	Gravfelt	B	Ikke gjenfunnet	Uendret	
6637	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke gjenfunnet	Uendret	
17648	Gravfelt	C	Ikke gjenfunnet	Uendret	
37314	Rydningrøyslokalitet	C	Ikke gjenfunnet	Uendret	
37738	Gravfelt	C	Ikke gjenfunnet	Uendret	
47291	Gravfelt	C	Ikke gjenfunnet	Uendret	
59773	Gravminne	C	Ikke gjenfunnet	Uendret	
104419	Bosetning-aktivitetsområde	A	Intakt	Uendret	
134705	Teltboplass	A	Intakt	Uendret	

ID	Art	Verne kategori	Tilstandsgrad Askeladden	Tilstandskategori	Årsak tap/skade
27785	Gravfelt	B	Intakt	Uendret	
37746	Gravminne	B	Intakt	Uendret	
38123	Bosetning-aktivitetsområde	B	Intakt	Uendret	
38219	Røysfelt	B	Intakt	Uendret	
47811	Røysfelt	B	Intakt	Uendret	
57544	Båtstø-anlegg	B	Intakt	Uendret	
104008	Gravminne	B	Intakt	Uendret	
148489	Fangstlokalitet	B	Intakt	Uendret	
148517	Fangstlokalitet	B	Intakt	Uendret	
47290	Gravminne	C	Intakt	Uendret	
47325	Gravfelt	C	Intakt	Uendret	
116673	Gravminne	C	Intakt	Uendret	
146745	Bosetning-aktivitetsområde	C	Intakt	Uendret	
104349	Bosetning-aktivitetsområde	A	Skadet	Uendret	
117995	Bosetning-aktivitetsområde	A	Skadet	Uendret	
37663	Bergkunst	B	Skadet	Uendret	
37664	Bergkunst	B	Skadet	Uendret	
57116	Gravminne	B	Skadet	Uendret	
8337	Bosetning-aktivitetsområde	C	Skadet	Uendret	
57115	Gravminne	C	Skadet	Uendret	
67703	Gravfelt	C	Skadet	Uendret	
67712	Bosetning-aktivitetsområde	C	Skadet	Uendret	
105675	Gravminne	C	Skadet	Uendret	
47573	Tradisjonslokalitet	A	Skjemmet	Uendret	
57108	Gravminne	B	Skjemmet	Uendret	
7935	Gravfelt	B	Uendret	Uendret	
7941	Gravminne	B	Uendret	Uendret	
17728	Gravfelt	B	Uendret	Uendret	
27783	Gravfelt	B	Uendret	Uendret	
37745	Gravfelt	B	Uendret	Uendret	
38218	Røysfelt	B	Uendret	Uendret	
57109	Gravminne	B	Uendret	Uendret	
57111	Gravminne	B	Uendret	Uendret	
57126	Gravfelt	B	Uendret	Uendret	
63274	Gravminne	B	Uendret	Uendret	
67707	Bosetning-aktivitetsområde	B	Uendret	Uendret	
7932	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
7934	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
7953	Gravfelt	C	Uendret	Uendret	
17637	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
27795	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
57042	Gravminne	C	Uendret	Uendret	
67627	Gravminne	C	Uendret	Uendret	
67637	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
67666	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
67711	Gravfelt	C	Uendret	Uendret	
67714	Gravfelt	C	Uendret	Uendret	
67728	Bosetning-aktivitetsområde	C	Uendret	Uendret	
146832	Bosetning-aktivitetsområde	A	Ikke registrert	Intakt	
4544	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
4545	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
6012	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
13919	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
15479	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
25258	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	

ID	Art	Verne kategori	Tilstandsgrad Askeladden	Tilstandskategori	Årsak tap/skade
26172	Annen arkeologisk lokalitet	B	Ikke registrert	Intakt	
26173	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
27620	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
27663	Annen arkeologisk lokalitet	B	Ikke registrert	Intakt	
34054	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
34055	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
34057	Fangstlokalitet	B	Ikke registrert	Intakt	
35111	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
35113	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
36098	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
37340	Gravfelt	B	Ikke registrert	Intakt	
38124	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
38125	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
43596	Gårdsanlegg	B	Ikke registrert	Intakt	
45029	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
45122	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
45123	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
45124	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
45126	Teltboplass	B	Ikke registrert	Intakt	
47796	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
47797	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
53351	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
54919	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
57147	Gravfelt	B	Ikke registrert	Intakt	
57148	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
63358	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
64727	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
65130	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
67613	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
67790	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
71678	Båtstø-anlegg	B	Ikke registrert	Intakt	
71679	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
72524	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
115179	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
117734	Gravminne	B	Ikke registrert	Intakt	
122739	Fangstlokalitet	B	Ikke registrert	Intakt	
122740	Fangstlokalitet	B	Ikke registrert	Intakt	
122987	Fangstlokalitet	B	Ikke registrert	Intakt	
127608	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
148547	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
148550	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
150854	Bosetning-aktivitetsområde	B	Ikke registrert	Intakt	
180235	Flytteveg for rein	B	Ikke registrert	Intakt	
180560	Forråd - depot	B	Ikke registrert	Intakt	
6011	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
7906	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
7916	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8218	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8236	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8238	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8260	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8291	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8333	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8797	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
8798	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	

ID	Art	Verne kategori	Tilstandsgrad Askeladden	Tilstandskategori	Årsak tap/skade
8799	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
15512	Utmarkskulturminner	C	Ikke registrert	Intakt	
15513	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
17638	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
18075	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
18139	Haug/Groplokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
18141	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
27618	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
27622	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
27623	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
27765	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
28250	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
35112	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
37336	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
37343	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
37566	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
37818	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
37980	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
38121	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
38144	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
38145	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
38148	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
43598	Dyrkingsspor	C	Ikke registrert	Intakt	
45028	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
45100	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
45168	Funnsted	C	Ikke registrert	Intakt	
47302	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
47343	Gravfelt	C	Ikke registrert	Intakt	
47697	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57013	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57078	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57090	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57101	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57103	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57442	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57462	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57463	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57464	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
57467	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
58244	Haug/Groplokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
59853	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
59887	Gravfelt	C	Ikke registrert	Intakt	
59985	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
60412	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
63151	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
63168	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
63240	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
63241	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
63264	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
64351	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
66024	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
66029	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
66655	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
66656	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
66657	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	

ID	Art	Verne kategori	Tilstandsgrad Askeladden	Tilstandskategori	Årsak tap/skade
67639	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
67642	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
67754	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
67756	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
72674	Båtstø-anlegg	C	Ikke registrert	Intakt	
73862	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
116937	Fangstlokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
120429	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
122769	Fangstlokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
122808	Fangstlokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
122851	Fangstlokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
122852	Fangstlokalitet	C	Ikke registrert	Intakt	
125543	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
125545	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
125547	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
125552	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
125555	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
126566	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
131030	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
136178	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
145492	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
147543	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
150822	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
156535	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
158008	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
158009	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
158925	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
160286	Funnsted	C	Ikke registrert	Intakt	
171218	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171219	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171220	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
171221	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171222	Gravfelt	C	Ikke registrert	Intakt	
171223	Gravminne	C	Ikke registrert	Intakt	
171224	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171225	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171589	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171590	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
171591	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
177454	Gårdsanlegg	C	Ikke registrert	Intakt	
177481	Funnsted	C	Ikke registrert	Intakt	
178888	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
181163	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	
181169	Bosetning-aktivitetsområde	C	Ikke registrert	Intakt	

10 Kilder

Puschmann, O. Nasjonalt referansesystem for landskap - Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner. NIJOS rapport 2005

Thuestad, A. og I. M. Holm-Olsen: *Fortidens minner i dagens landskap, status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune Troms, 2010*, NIKU Tema 37

Tromsø kommune, plankart og bestemmelser i kommuneplanens arealdel:
<http://www.tromso.kommune.no/kommuneplanens-arealdel-2011-2022.4986055.html>

Øie Nilsen, J., K. Larsen, K. Harvold, V. Martens, T. Rauken: *Kulturminner og havstigning*, CIENS-rapport 1-2013

Figur 10-1 Bildet viser tydelig markerte fangstgroper på Sandeggmoen. Her drives fremdeles aktiv storviltjakt, jf. jakttellet i bakgrunnen, og flere av gropene er i bruk som slakteplass. Området er omfattet av hensynssone. Askeladden Id 122769.

11 Vedlegg

Kategorier fra NS 9450:2012, *Automatisk fredete arkeologiske kulturminner og skipsfunn – Krav til registrering av tilstand.*

Tilstand

- Intakt
- Forbedret
- Tapt – dispensasjon
- Tapt – ulovlig fjernet
- Tapt – naturhendelse
- Skadet
- Ikke gjenfunnet
- Tildekket
- Omdefinert
- Ukjent
- Uendret

Årsak

- Jordbruk
- Skogbruk
- Byggeaktiviteter
- Bygg- og anleggsvirksomhet, industri og veiutbygging
- Energiproduksjon
- Skjøtsel
- Sikring
- Fritidsaktiviteter
- Tilrettelegging
- Naturprosesser
- Dyreaktiviteter
- Militær virksomhet
- Oppdrettsvirksomhet
- Sammensatt skadeårsak

- Kriminalitet
- Barmarkskjøring
- Ukjent

Arealkategori

- Byområde (høy grad av utnytting)
- Skog/Utmark
- Spredtbygd/dyrket mark
- Tettbygd/utbyggingsområder
- Fjell/ekstensiv arealutnytting

Arealbruk

- Beitemark
- Boligområde
- Brakkland
- Fjell, vidde, hei
- Dyrket mark, åker (innmark)
- Gjengroingsområde (pioner- eller buskvegetasjon, kratt og ung løvskog)
- Grøntområde, offentlig areal
- Hav, sjø
- Hytteområde
- Innsjø, vassdrag
- Kirkegård
- Marginalområde ved kysten
- Randvegetasjon (udyrtet mark ved dyrket mark)
- Militær område
- Myr
- Næring, industri, massetak
- Skog
- Skog, produktiv/hogstfelt
- Tun, hage
- Strandsone, elvebredd (område innenfor et belte på 100 meter)
- Vei, jernbane

SWECO